

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
DIPLOMOVÁ PRÁCE

2015/2016

Martina Žaludová

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vzdělávání v přípravných třídách

Education in preparatory classes

Martina Žaludová

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Radka Wildová, CSc.

Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)

Studijní obor: I.ST (7503T047)

Rok odevzdání: 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vzdělávání v přípravných třídách vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 6. 4. 2016

.....

podpis

Děkuji prof. PaedDr. Radce Wildové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem „Vzdělávání v přípravných třídách“, je zaměřena na problémy související s otevíráním přípravných tříd ve Středočeském kraji. Posuzuje školní zralost a připravenost a popisuje vzdělávací oblasti pro předškolní věk dítěte. Zahrnuje analýzu pravidel, které je nutné respektovat při zřizování a provozování přípravných tříd z hlediska legislativy a pedagogiky vzdělávání, jeho podmínek, náplně i organizace.

Výzkumná část objasňuje problematiku otvírání přípravných tříd v okrese Příbram a v okrese Benešov. Srovnává výsledky dětí z přípravné třídy a z předškolních kurzů v Orientačním testu školní zralosti. Hodnotí přínosy i rizika přípravné třídy a předškolních kurzů. Závěr práce shrnuje všechny získané informace a názory.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přípravná třída, předškolní výchova, školní zralost, školní připravenost, test školní zralosti, legislativa, dítě v předškolním věku.

ABSTRACT

The thesis titled "Education in the preparatory classes", is focused on issues related to the opening of preparatory classes in the Central Region. Assessing school readiness and preparedness and describes the educational field for preschool age children. It includes analysis of rules that must be respected in the establishment and operation of preparatory classes in terms of legislation, education and training, on his terms, fillings and organizations.

Research section clarifies the issue of opening preparatory classes in the district of Pribram and Benesov district. Compares the results of children from the preparatory classes and courses from pre-orienting tests of school readiness. Assesses the benefits and risks of preparatory classes and preschool classes. The conclusion summarizes all the information and opinions.

KEYWORDS

Preparatory class, preschool education, school readiness, school readiness, school readiness test, legislation, a child of preschool age.

1 Obsah

2	Úvod	11
3	Dítě v předškolním věku	13
3.1	Tělesný vývoj	13
3.2	Pohybový vývoj	15
3.3	Poznávací procesy dítěte předškolního věku	16
3.3.1	Vnímání.....	16
3.3.2	Paměť	17
3.3.3	Představivost a fantazie	17
3.3.4	Myšlení.....	17
3.3.5	Řeč.....	18
3.3.6	Citový vývoj, emocionálně – sociální zralost	19
3.4	Společenské chování	20
3.5	Hra dítěte v předškolním věku.....	21
4	Vzdělávací oblasti	22
4.1	Předčtenářská gramotnost	22
4.1.1	Čtení a jeho význam	22
4.1.2	Rodina a její vztah k předčtenářské gramotnosti	23

4.1.3	Mateřská škola a rozvoj čtenářské gramotnosti	23
4.2	Předmatická gramotnost.....	24
4.3	Grafomotirika	25
4.3.1	Pomůcky a aktivity pro rozvoj psaní	26
4.4	Výtvarná výchova v předškolním věku	27
4.5	Hudební výchova v předškolním věku	28
5	Příprava dítěte na vzdělávání v základní škole	29
5.1	Školní zralost	29
5.1.1	Fyzická zralost.....	30
5.1.2	Psychická zralost.....	30
5.1.3	Emocionální a sociální zralost	30
5.2	Školní připravenost.....	31
5.3	Pedagogicko – psychologická poradna.....	32
5.4	Odklad povinné školní docházky	33
5.5	Problematika základních potřeb dětí v první třídě	34
5.6	Adaptace na školní prostředí	34
6	Přípravná třída.....	36
6.1	Vývoj přípravné třídy.....	36

6.2	Základní údaje o přípravné třídě	36
6.2.1	Čemu se v přípravné třídě věnuje pozornost?	37
6.2.2	Kdy uvažovat o přípravné třídě?	37
6.2.3	Pokud se rodiče rozhodnou pro přípravnou třídu	38
6.2.4	Podmínky přijetí do přípravné třídy	38
6.2.5	Kdo může v přípravné třídě učit?	38
6.3	Co by v přípravné třídě nemělo chybět	38
6.3.1	Pomůcky, které pořizují dětem rodiče:	39
6.4	Proč zvolit přípravnou třídu?	39
6.5	Legislativa	40
7	Shrnutí teoretické části	43
8	Výzkumná část	44
8.1	Zaměření výzkumu a jeho hypotézy	44
8.2	Výzkumné metody	44
8.3	Charakteristika výzkumného vzorku	46
8.4	Organizace výzkumného šetření	46
8.5	Rozhovory s řediteli a ředitelkami základních škol	47
8.5.1	Cíl rozhovoru	47

8.5.2	Cílová skupina	47
8.6	Rozhory Kamýk nad Vltavou, Příbram, Dolní Kralovice	48
8.7	Rozhovory Kosova Hora, Sedlčany (1), Sedlčany (2)	51
8.8	Vyhodnocení rozhovorů	54
8.8.1	Základní školy s přípravnou třídou – Kamýk nad Vltavou, Příbram, Dolní Kralovice	54
8.8.2	Základní školy bez přípravné třídy – Kosova Hora, Sedlčany (1), Sedlčany (2)	56
8.9	Základní škola, Kosova Hora, okres Příbram	57
8.9.1	Charakteristika školy	57
8.9.2	Cesta k otevření přípravné třídy	58
8.10	Orientační vstupní test předškolních dětí (Příloha č. 1)	61
8.10.1	Vyhodnocení Orientačního vstupního testu předškolních dětí	64
8.10.2	Výsledky pozorování 11. 9. 2015 a 14. 9. 2015	66
8.11	Orientační test školní zralosti (Příloha č. 2)	68
8.11.1	Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti	72
8.11.2	Výsledky pozorování 15. 1. 2016	74
8.12	Kazuistika	78
9	Závěr	80

10	Seznam použitých informačních zdrojů.....	83
11	Seznam příloh.....	86
12	Seznam grafů	87

2 Úvod

Téma diplomové práce vzniklo na základě zájmu základní školy v Kosově Hoře otevřít přípravnou třídu. Základní škola a mateřská škola v této obci řešily problém kapacity dětí. Mateřské škole nezbývala místa pro přijetí mladších dětí. Nejvíce početnou skupinu tvořily děti předškolního věku, které mateřská škola musela přijmout. Vznikala tedy i tímto nespokojenost rodičů, kteří by rádi své dítě umístili do mateřské školy. Základní škola se v té době setkávala s opačným problémem. S příchodem nové paní ředitelky odešel velký počet dětí ze školy a snížil se celkový počet žáků. To se samozřejmě v mnoha ohledech promítlo na chod školy. Bylo tedy zapotřebí vymyslet vhodnou strategii, jež by umožnila zlepšit řešené problémy s kapacitou žáků. A to jak v mateřské, tak v základní škole. Oba tyto subjekty zastřešovaly dvě ředitelky. Tento problém je natolik spojil, že vnesení myšlenky o přípravné třídě se líbil oběma stranám. Proto byla zaslána žádost o zřízení přípravné třídy zřizovateli obce, a ta byla následně schválena. Nicméně ani přes problém základní i mateřské školy se nepodařilo přípravnou třídu otevřít. A to opakovaně i v dalším roce. Největším problémem se ukázala legislativa. Od vzniku přípravných tříd nebyla aktualizována a slovo sociální znevýhodnění se stalo poměrně velkým zaklínadlem pro zdárnou realizaci přípravné třídy. Existence tohoto stupně vzdělávání se mi zdála vždy smysluplná, a proto jsem začala pátrat po tom, proč se přípravnou třídu nedaří otevřít. A to nejen na naší škole, ale i v ostatních školách ve Středočeském kraji, na což se zaměřuji ve výzkumné části. Zjišťuji, proč se nedaří přípravnou třídu otevřít nebo proč byly přípravné třídy otevřeny až ve školním roce 2015/2016. Dále se snažím objasnit, zda se těmto třídám daří vyvíjet dle potřeb vzdělávacího systému v naší společnosti. K získání těchto informací jsem využila kvalitativní metodu výzkumu – rozhovory s řediteli a ředitelkami škol, v nichž se přípravná třída neotevřela nebo se otevřela až po změně legislativy. Další část výzkumu směřuje na úbytek žáků ve škole v Kosově Hoře. Protože se přípravná třída nepodařila otevřít, škola žádala jiný plán, jak přesvědčit rodiče o tom, že základní škola v obci je stále školou na úrovni a aby také získala zpět jejich důvěru.

Po nezdaru otevření přípravné třídy vznikl předškolní kurz. Ten neřešil stálý odchod předškolních dětí z mateřské školy, ale vyřešil alespoň svízelnou situaci základní školy. Setkávala jsem se s dětmi v základní škole v odpoledních hodinách na půdě školy a pojala jsem to tak, jako bych vedla přípravnou třídu. S rozdílem časového rozsahu, který byl samozřejmě jiný než v přípravné třídě.

Tímto jsem se postupně dopracovala k tomu, že předškolní kurz začaly navštěvovat i jiné děti z okolních obcí a přivedlo to tedy nové děti a jejich rodiče. Ti získali naši důvěru a děti zase jistotu. Zbavily se zbytečné obavy ze školy, z neznámého prostředí i lidí ze školy. Troufám si tvrdit, že tento krok velmi přispěl ke stabilitě školy. Proto do další etapy a oblasti diplomové práce ve výzkumné části neodmyslitelně patří srovnání přípravné třídy a předškolního kurzu. Zaměřuji se na předškolní kurz v Kosově Hoře a přípravnou třídu v Dolních Kralovicích, se kterou jsem v rámci diplomové práce spolupracovala. Srovnání slouží pro získání vhodných argumentů, které mají podpořit základní školy s podobným problémem ohledně přípravné třídy jako v Kosově Hoře. Je zde snaha ukázat, že předškolní kurzy a přípravné třídy mohou fungovat na podobné úrovni. Prospěch a pozitiva práce v přípravné třídě nebo předškolním kurzu dokládám několika kazuistikami.

Teoretická část diplomové práce popisuje jednotlivé vývojové fáze dítěte v pedagogicko - psychologickém pojetí a jeho připravenost na vzdělávání v základní škole. Zaměřuje se na vzdělávací oblasti, kterými je možné se řídit u dětí v mimoškolních zařízeních, tedy v mateřské škole, v přípravné třídě nebo předškolním kurzu. Další blok teoretické části nahlíží na školní, fyzickou zralost a připravenost. Opomíjen není ani odklad povinné školní docházky. Součástí teoretické části tvoří také problematika nástupu a adaptace dětí při vstupu do základní školy. Poukazuji na pedagogicko - psychologické poradny, které se staly téměř standardní službou. Poslední část charakterizuje přípravné třídy. Uvádí jejich vývoj, základní údaje, znění legislativy a provedené změny v zákoně.

Závěr práce hodnotí a shrnuje všechny získané informace a názory.

3 Dítě v předškolním věku

Z psychologického hlediska je předškolní věk vymezen od třetího do šestého roku života. Toto období je označováno také jako období hry. Ta má nezastupitelný význam. Je to etapa bezstarostného dětství, která se mění při nástupu do školy.

V této etapě narůstá aktivita dítěte. Dítě je živé, nevydrží sedět, je zvědavé. Narůstá také sociální aktivita. V závěru této části života se zvyšuje potřeba dítěte navazovat vztah s lidmi mimo rodinu, zejména zájem o kamarádství. Ne náhodou je to velmi významný mezník pro každého lidského jedince. Aby vše do sebe zapadlo a vstup do školy se stal přirozenou pokračující etapou člověka, musí docházet k prolínání správně vedených činností. A to jak v prostředí předškolního zařízení, tedy v mateřské škole nebo přípravné třídě, tak v rodině, kde dítě vyrůstá.

Doporučuje se umístit děti mezi čtvrtým až sedmým rokem do mateřské školy. Mezi pátým a šestým rokem můžeme zvažovat již zmíněnou přípravnou třídu. Mateřské školy a přípravné třídy vyhovují potřebám dětí a pomáhají jim v dalším životním rozvoji. (Lisá, Kňourková, 1986)

3.1 Tělesný vývoj

Již v pátém roce postava dítěte začíná měnit své proporce. Ty se prodlužují a zeštíhlují. Proto je také toto období označováno jako období prvního vytahování, to znamená růstu do délky. (Lievegoed, 1992)

Dítě přibývá na váze, váží okolo dvaceti kilogramů, měří cca 110 cm. Jeho tělesný vývoj se oproti předchozímu batolecímu období zpomaluje. Tělo se vytahuje, zeštíhluje, objevuje se první tvarová přeměna. Odstraňuje se baculatost, typická pro batole. Pokračuje růst mléčných zubů, koncem období začínají vypadávat. Narůstá druhá dentice, tedy trvalý chrup. Dozrávají jednotlivé oblasti mozkové kůry, což se zapojuje do aktivity dítěte. (Trpišovská, 1998)

Jednou z metod, která se používá pro ověření správného tělesného vývoje, je Filipínská metoda. Dítě si má dosáhnout přes temeno hlavy na boltec ucha. Je důkazem toho, že proběhla tvarová přeměna.

V předškolním věku pokračuje proces osifikace kostí. Dětská kostra je v tomto věku dost chrupavčitá, proto děti netrpí zlomeninami při pádech, protože kostra je dostatečně pružná. Nevýhodou přináší setrvalost v jedné poloze. Může to vést ke špatnému držení těla. Důležitá je osifikace prstových kůstek, které jsou významné pro vývoj do školy.

To jaký je tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav dítěte, posuzuje praktický nebo odborný lékař. Na preventivních prohlídkách se zjišťuje tělesná váha a výška. Tyto ukazatele nejsou prvořadými znaky tělesné vyspělosti, ale musíme se na ně ohlížet. (Trpišovská, 1998)

„Drobnější tělesná konstituce může (nicméně zákonitě nemusí) způsobovat snadnější unavitelnost, nižší odolnost vůči psychofyzické zátěži; může být také nevýhodou v kolektivu zejména tam, kde je většina spolužáků starších, případně fyzicky vyspělejších. Příliš drobné dítě může mít pocity slabosti, méněcennosti, ohrožení, případně ještě v kombinaci s neobratností či bojácností se může stát terčem posměchu, vyvyšování se ze strany větších, silnějších, agresivnějších dětí.“ (Bednářová, Šmardová 2011, s. 2)

Je tedy nesmírně důležité brát v potaz všechny okolní rizikové faktory, které mohou mít vliv na zahájení školní docházky. Mezi tyto faktory patří například i průběh těhotenství, porodu, ale i v poporodní fázi. Kdy v těchto fázích, jsou – li provázené komplikacemi, mohou vzniknout poruchy a vady u dítěte. (Bednářová, Šmardová, 2011).

3.2 Pohybový vývoj

U dítěte předškolního věku se již objevuje cílevědomost a vyhraněnost v jeho pohybech. Zdokonaluje se jeho chůze. (Lievegoed, 1992)

Základní pohyb dítěte nabývá celkové jistoty. Osvojuje si složitější pohyby, které vyžadují koordinaci svalových skupin. Dokáže cvičit např. podle hudby, předškolák by měl zvládnout stoj na jedné noze. Celkově se zdokonaluje celá rovnováha dítěte. (Trpišovská, 1998).

K pohybovému vývoji zahrnujme celkově hrubou a jemnou motoriku dítěte. *„Jako hrubou motoriku označujeme pohyby celého těla nebo jeho jednotlivých větších částí, zejména paží a nohou.“* (Ebbert, 2011, s. 12)

Hrubou motoriku procvičujeme pomocí různých druhů běhu, různých forem skákání, udržování rovnováhy, chytání a házení. Pokud dosáhneme dobré koordinace pohybů, podpoříme v dětech tělesnou samostatnost, dobrý prostorový odhad, zlepšení souhry mezi zrakem a rukou, lepší předpoklady ke sportu a aktivní účast v kolektivních hrách. Dobrou koordinaci podpoříme i důvěru dětí. (Anderson, 1993)

Jemnou motoriku sledujeme na základě kreslení, obkreslování, což jsou činnosti pro předškolní děti obtížné. Šestileté děti už by měly ovládat pohyb ruky, nepřetahovat, dodržovat linii obrázku. Mateřská škola by měla naučit cíleně používat prsty. Pro školu je tato dovednost nepostradatelná a usnadňuje vstup do školy. (Ebbert, 2011)

3.3 Poznávací procesy dítěte předškolního věku

3.3.1 Vnímání

V předškolním věku je daleko dokonalejší. Zkvalitňuje se činnost všech smyslů. Zrakem dítě vnímá barvy, tvary. Základní barvy pojmenovává a rozlišuje barvy doplňkové tj. např. fialová. Šestileté dítě by již nemělo chybovat v jejich pojmenovávání. Vzniká citlivost pro odstíny.

Tvar pro dítě není samostatná vlastnost. Rozlišuje tvary kulaté, ale i hranaté. Učí se je nejprve prakticky, např. pomocí stavebnice. Později pojmenovává. Základem by mělo být rozlišení šesti až osmi geometrických tvarů. V případě, že má dítě vedle sebe tvar kruhu a šestiúhelníku, mělo by umět pojmenovat kruh a zároveň vnímat, že tyto tvary nejsou stejné.

Sluchovým vnímáním praktickou činností určuje zvuky a z jakého zdroje pochází. Rozvíjí se míra hudebního sluchu. K základním dovednostem by mělo být zazpívání jednoduché písničky. Dítě předškolního věku je schopné hrát na dětské hudební nástroje, které rozvíjí vyjadřování a určování rytmu. Lze už v tomto období říct, zda má dítě hudební sluch nebo ne. Velmi zásadní pro správnost řeči, je fonematický sluch.

Čichem a chutí dokáže dítě rozpoznat kvality jídla. Určí, zda je to slané, sladké, kyselé, hořké. Poznává zdroj, ze kterého vůně vychází. Identifikace narůstá.

Zdokonaluje se hmatové vnímání. Oproti batolecímu období, kdy dítě poznává často ústy, začíná převládat ohmatávání nebo určování na základě zraku. Pomocí hmatu dítě zjistí teplotu předmětu (teplé, studené), jeho strukturu (tvrdý, hrubý, jemný, měkký).

Vnímání rozvíjející se až v předškolním věku, je vnímání prostoru a času. Zpočátku je velmi nedokonalé. Zabýváme se prostorovými pojmy např. vpravo, vlevo, nahoře, dole. Někdy problém v tomto vnímání trvá i u dětí mladšího školního věku.

Při přetrvávání problému může naznačovat projev dyslexie. Dítě se učí ovládat základní časové pojmy. Pro osvojení je potřebná konkretizace, tedy přirovnání ke konkrétním činnostem. (Trpišovská, 1998)

3.3.2 Paměť

Zkvalitňuje se kapacita i délka trvání. Dítě si vytváří vzpomínky, ale stále převládá krátkodobá paměť nad dlouhodobou. Uplatňuje se paměť mechanická i logická. Výkonnější je mechanická paměť, protože proniknout do souvislostí u dítěte v předškolním věku, je poměrně složitý proces, který se vyvíjí. Je však nutné podporovat oba typy pamětí. (Trpišovská, 1998)

3.3.3 Představivost a fantazie

Čím více si toho dítě zapamatuje, tím více se rozvíjí fantazie a představivost. Proto později nemusíme používat tolik názornosti, protože si to dítě dokáže představit. Například při čtení pohádek. Fantazie je velmi frekventovaný proces. Využívá se znaku antropomorfizace, personifikace i zosobňování. Hlavní roli zde hraje hra. (Trpišovská, 1998)

3.3.4 Myšlení

Probíhá ve dvou etapách. Do čtyř let věku dítěte hovoříme o myšlení jako o tzv. předpojmovém, symbolickém. Od čtvrtého roku se do popředí promítá myšlení názorné. Zdokonaluje se činnost smyslů, nervové soustavy a zvyšuje se vlastní poznávací aktivita dítěte. Nastává druhé otázkové období. Hlavními myšlenkovými operacemi se stává, analýza, syntéza, srovnávání, třídění, zobecňování. Jako zvláštnost myšlení považujeme nepřesnost pojmů. Dítě některý význam slova mění. Buď ho rozšiřuje a dává pojmům širší význam nebo naopak významy zužuje. Dochází k předčasnému zobecňování. Na základě podobnosti dítě provádí analogické úsudky. To, že má dítě pocit, že je centrem dění a že děje, které probíhají okolo něj má za následek antropocentrické myšlení. (Trpišovská, 1998)

3.3.5 Řeč

V tomto věku musíme věnovat dostatečnou pozornost mluvené řeči. Její vývoj pokračuje a je mimo jiné i potřebný správný vzor řeči. Proto jsou kladeny vysoké požadavky na kvalitu mluvy učitelky. V období předškolního věku narůstá slovní zásoba o dva až tři tisíce slov. Můžeme říct, že už jsou zastoupeny všechny slovní druhy. Slova dítě běžně používá ve větách, vytváří i souvětí se správným slovosledem. Využívá i správné gramatické tvary. Zdokonaluje se výslovnost. Možné zkomoleniny by se měly vytrácet. Vývoj řeči je u každého individuální a závisí na mnoha faktorech. (Kutálková, 2014)

„Aby se řeč mohla rozvíjet, potřebuje nejen obratnost a kvalitní smyslové schopnosti, ale zejména kvalitní přísun informací.“ (Kutálková, 2014, s. 81)

Při zahájení školní docházky jsou děti zahrnuty spoustou pokynů a vysvětlování. Aby jim porozuměly, budou používat jako dorozumívací prostředek komunikaci. A to nejen s učitelem, ale i ostatními spolužáky. Pokud děti nejsou navyklé vyjadřovat své myšlenky a nápady slovně, můžou se dostat do určité nevýhody a tím ztratit sebedůvěru. Tomu se dá předejít zábavným procvičováním. Uvádím seznam podle J. Andersonové, co by mělo dítě umět, než půjde do školy:

- názvy částí těla
- osobní informace – jméno, adresa atd.
- určení místa – např. na, vedle, za
- určení směru – např. nahoru, dolů, doleva, doprava
- některé názvy písmen
- barvy
- jak vyjádřit své potřeby a myšlenky
- skupiny slov, které je třeba si zapamatovat, např. dny v týdnu
- některá čísla

(Anderson, 1993, s. 61)

3.3.6 Citový vývoj, emocionálně – sociální zralost

City, které dítě prožívá, je vyjádření jeho zážitků. Současně má funkce citů u dětí předškolního věku důležitou motivační úlohu. Rozhodují o tom, co dítě bude či nebude vykonávat. Skladba citů je pestřejší a mění se v závislosti na okolí, ve kterém dítě vyrůstá, s kým se stýká – děti v mateřské škole, kamarádi, rodiče, atd. Ztrácí se strach z cizích lidí, z neznámého prostředí, lépe se adaptuje. Přetrvává strach z fantazijních postav a vymyšlených věcí. Do popředí se dostává stud. Ten obvykle krátce pomine a dítě se dostává do přirozeného stavu.

V předškolním věku se začínají rozvíjet intelektuální city. Souvisejí s poznávací činností. Podle míry zvědavosti lze usuzovat inteligenci dítěte. V oblasti estetických citů dokáže dítě hodnotit, co se mu líbí a co ne. Díky etickým citům porozumí mravní stránce věci. Uvědomuje si dobro a zlo. K tomu dospívá na základě svých zkušeností. Ty získává od dospělých. Důležitá je důslednost ve vysvětlování. Špatné je potřeba zdůvodnit, dobré pochválit. Potřebnou pomůckou v tomto směru je čtení nebo vyprávění pohádek. Reprezentanti dobra a zla vedou dítě k lepšímu pochopení.

Dítě začíná přicházet na to, co může a co ne. S tím souvisí počáteční rozvoj svědomí. Se svědomím přichází pocit viny. Ten prožívá každý sám před sebou, na rozdíl od studu. Předškolní věk je důležitý pro rozvoj a zdokonalení etiky. Ovládání pozdravů, poděkování, poprošení.

Rozvíjí se sociální vztahy k dospělým a k vrstevníkům. Vztahy k dospělým jsou mnohem širší, překračují rámec rodiny. Pro dítě jsou vztahy k dospělým významné, protože mu poskytují pocit bezpečí a jistoty. Zejména ke konci období narůstá důležitost vztahu s vrstevníky. Vztahy nejsou trvalé, ale už mluví o kamarádech. Tak označuje děti, se kterými si hraje. Mluvíme o krátkodobých a situačně podmíněných jevech. Přátelství má pro sociální vývoj významnou roli. U dětí se vytváří vlastnosti činnosti chování, které vedou k používání slovního vyjádření jsme, jsou.

Způsob prožívání a projevy citů jsou v předškolním věku stále poměrně labilní, city jsou nevyrovnané. Projevy jsou často nespoutané. Až ke konci období dokážou předškoláci své citové projevy zmírnit, zadržet a to díky své vůli. (Vágnerová, 2007)

Každé dítě je originál a má své povahové rysy, temperament, vrozené i získané dispozice. Od toho se odvíjí emocionálně – sociální zralost. U níž je důležité, aby pedagog porozuměl potřebám a možnostem dítěte a našel vhodný způsob motivace pro jeho rozvoj osobnosti.

U zápisu do první třídy se u dítěte očekává citová a sociální stabilita. Předpokládá se, že se dítě dokáže odpoutat od rodičů, zorientuje se v cizím prostředí, porozumí pravidlům ve skupině, bude respektovat cizí autoritu, zvládne přiměřeně svému věku ovládat své emoce, sebeovládání. Bude dostatečně odolné proti frustraci. Tedy překoná možný neúspěch, překážky. V této oblasti jsou mezi dětmi velké rozdíly. Najdeme jak zvědavé a hravé děti, které nezdar jen tak nerozhází, tak stydlivé a bojácné děti, které se snadno rozpláčou. U nepodařené práce se může objevit i agresivita a zlost, vyloučená u některých dětí není ani rezignace při nezdaru. Je důležité, aby dítě disponovalo emocionální i sociální vyzrálostí. Je to jeden z předpokladů, že se začlenění do skupiny vrstevníků, naváže nové kamarádké vztahy, naučí se spolupracovat. (Bednářová, Šmardová 2010)

3.4 Společenské chování

Vzdělání podporuje společenské chování. Rozvíjí přátelství mezi dětmi, sebeovládání a dovednosti sebeobsluhy.

Je potřebné, aby děti před vstupem do školy byly samostatné v oblékání, v jídle i hygieně. Byly schopné se rozdělit. Měly také úctu k majetku, jak ve škole, tak i doma. Důležité je i uvědomění, že ve třídě nejsou samy a mají tedy trpělivost počkat, až na ně přijde řada. Jsou schopné půjčit si nebo také půjčovat.

Důležité je pochopit rozdíl mezi dárkem a vypůjčením. Dobrým příkladem, který mohou dělat i rodiče, je např. návštěva knihovny. Díky této návštěvě lze dětem vysvětlit mnoho potřebných věcí. (Anderson, 1993)

„Tyto dovednosti potom vypěstují v dítěti schopnost spoléhat na sebe a to zase buduje sebeúctu.“ (Anderson, 1993, s. 103)

3.5 Hra dítěte v předškolním věku

Hra je rozvinutá jako činnost se vším všudy. V procesu vývoje dítěte je to převládající činnost, která ovlivňuje dítě v mnoha směrech. Je pro něho nezbytná. Hra plní funkci motivační. Díky ní můžeme dítě motivovat k dané činnosti. Vydá výkon, který by jinak nedokázalo. Další funkce hry je diagnostická. Pomocí hry může odborník provádět potřebné vyšetření dítěte. Hra může mít i terapeutickou funkci. Můžeme prostřednictvím hry léčit psychické i fyzické problémy.

Typickými znaky hry je spontánnost a samoučelnost. Potřeba hrát si vychází z dítěte samotného. Hraje si, protože chce, může si hru vybrat. Pokud je do hry nuceno, stane se pro něho nepříjemnou povinností. Hra má účel sama v sobě. Dítě hraje hru, poněvadž ho baví její průběh. Výsledek hry ho nezajímá. (Vágnerová, 2007)

„Hra je pro ně tak závažná, jako pro dospělého práce.“ (Heydebrand, 1993, s. 82)

4 Vzdělávací oblasti

Nezastupitelnou roli pro rozvoj všech oblastí a gramotností dítěte předškolního věku má kognitivní vývoj. Zejména zrakové vnímání hraje důležitou roli. Díky tomu, že dítě pracuje s analýzou a syntézou, se připravuje zároveň i na budoucí čtení a psaní. I v oblasti sluchového vnímání neodmyslitelně patří zvládnutí procesu analýzy a syntézy, tedy naučit se rozkládat zachycené zvukové celky. Tím lze podchytit specifické poruchy učení a je – li to potřebné, začít včas spolupracovat s pedagogicko – psychologickou poradnou. Usnadníme tím vstup dítěte do školy, předejdeme jeho prvotnímu neúspěchu, který by mohl mít za následek ztrátu motivace ke škole.

4.1 Předčtenářská gramotnost

Čtou dnešní děti? Proč by to měly dělat? Časté otázky současnosti. „*Samozřejmě, že děti číst potřebují: aby si rozšířily slovní zásobu, naučily se vyjadřovat, zvykly si na gramatická pravidla, porozuměly textu, dokázaly si z něj vybrat podstatné informace, zapamatovat si je a pracovat s nimi, aby získaly všeobecný přehled...zkrátka aby do našeho dospělého světa vstoupily dostatečně vybavené.*“ (Černá, 2014, str. 8)

V předčtenářské gramotnosti se zaměřujeme na získávání nových dovedností, vědomostí, správných vzorů prostřednictvím hry. To vše se může odehrávat v mateřské škole, v přípravné třídě a bezpochyby by se vše mělo promítnout i v rodině s rodiči, tedy s otcem i matkou. Právě rodina dává dítěti jistotu a zázemí, které mu poskytuje psychickou a fyzickou pohodu pro jeho vývoj.

4.1.1 Čtení a jeho význam

Čtenářskou gramotnost považujeme za jednu z nejdůležitějších gramotností, protože nám zprostředkovává přístup k celoživotnímu vzdělávání, k nabytí nových vědomostí, dovedností schopnostmi porozumět všem druhům textu. Nebudeme – li rozumět čtenému, nebude nás čtení bavit a od toho se nám bude odvíjet touha po vzdělávání. (Fuchs, Lišková, Zelendová, 2015)

4.1.2 Rodina a její vztah k předčtenářské gramotnosti

Vztah ke knížce a ke čtení samotnému vzniká od útlého věku. Proto nejdůležitějšími činiteli pro získávání prvních styků s knihou a se čtením mají rodiče. Motivace od rodičů, když děti vidí rodiče, že čtou, přináší jim to radost a nové poznatky, vede nepochybně k rozvoji čtenářské gramotnosti. Neméně důležité je, aby rodiče s dětmi mluvili o tom, co zajímavého prožili během celého dne, co se dozvěděly a co nového jim to přineslo.

V období předškolního věku se děti připravují, aby byly v budoucnu samostatné, dokázaly se samy o sebe postarat a byly odolné v nekompromisním světě.

4.1.3 Mateřská škola a rozvoj čtenářské gramotnosti

Okolo třetího roku dítěte stoupá potřeba hrát si se stejně starým kamarádem, zapojovat se do činností s ostatními dětmi. Vzniká tím potřeba komunikovat se svými vrstevníky. V tomto období je vhodné navštěvovat mateřskou školu. Díky tomu si dítě dokáže vybudovat své místo v kolektivu, naučí se spolupracovat, respektovat ostatní, ztrácí ostych. To vede k navazování komunikace, rozvoji řečových schopností a dovedností. Rozšiřuje se slovní zásoba a rozvíjí se předčtenářská gramotnost. *„Mateřská škola ovšem hraje nezastupitelnou a velmi důležitou úlohu v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti, protože už v mateřské škole lze vést děti ke čtení. V předškolním období nehovoříme o čtenářské gramotnosti jako takové, protože děti ještě neumí plynule číst, i když mnohé již znají jednotlivá písmena, dokážou napsat své jméno tiskacími písmeny. V mateřské škole hovoříme pouze o předčtenářské gramotnosti, protože u dítěte rozvíjíme schopnosti, dovednosti a vědomosti, trénujeme paměť, koncentraci pozornosti a soustředěnost, které při samotném čtení bude potřebovat.“* (Tomášková, 2015, s. 17)

4.2 Předmatematická gramotnost

Když se řekne matematická gramotnost, mnoho lidí si představí, že dítě bude umět počítat, psát číslice, vyjmenuje číselnou řadu a bude pracovat s různými daty. V předmatematické gramotnosti jde o začátek chápání prvních matematických vztahů. Budují se číselné představy, zejména matematická představivost obecně. Rozvíjí se logické myšlení.

„Pro osvojení matematických dovedností nestačí pouze mechanicky vyjmenovávat číselnou řadu nebo psát číslice. Předškolní dítě potřebuje rozvinout mnoho schopností, dovedností a získat potřebné vědomosti“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 47).

K rozvinutí matematických dovedností, schopností a vědomostí využíváme každodenní širokou nabídku vzdělávacích činností, her a didaktických pomůcek. Ty cíleně připravují dítě na školní matematiku. Dítě je aktivní jedinec, jenž se dopracovává k tomu, aby matematiku později mohl uchopit jako vědu o číslech a geometrických tvarech.

Jako důležitý faktor pro rozvoj předmatematické gramotnosti se považuje motorika dítěte. Právě manipulace s předměty, kdy dítě zkoumá jejich vlastnosti – např. tvar, velikost, hmotnost, je dobrým startem k matematice. Práce s prostorovým uspořádáním a pojmy vpravo, vlevo, nahoře, dole, vpředu, vzadu, nad, před, za, mezi, první, prostřední, poslední atd. pomáhají dobrému pochopení v geometrii i aritmetice. Musí docházet ke správnému zrakovému vnímání, aby dítě bylo schopno rozlišit detaily, rozdělovat na jednotlivé části. To je rovněž pro matematickou sféru nepostradatelné. Dalším faktorem je vnímání času. Hovoříme o orientaci v časové posloupnosti. Uvědomění si, co se stalo dříve, co později. K základu předčíselných představ také patří vnímání sluchové, s čímž souvisí i vnímání rytmu. Samozřejmě k tomuto základu nesmí chybět dobré rozumové předpoklady a řečové dovednosti. Ty souvisejí se čtenářskou gramotností. K ucelenému úspěchu, nejen u předmatematické gramotnosti patří koncentrace a pozornost dítěte. (Lišková, 2015)

4.3 Grafomotirika

„Grafomotorika je cizí slovo, které nemá jednoslovný český ekvivalent – označuje pohyby nutné pro psaní.“ (Kutálková, 2014, s. 117)

Prvotní pohyby ruky před samotným psaním vychází z kresby. Dítě poznává, co papír, tužka a jeho ruka dovedou. Paní Kutálková tvrdí, že by dítě nemělo při kresbě ztratit spontaneitu. Uvádí ve své knize citát, ve kterém se praví, že každé dítě umí kreslit, dokud mu někdo neřekne opak. „Je to pravda – dítě často ztratí chuť kreslit, pokud se stále někdo diví, „co to proboha je“, nebo hodnotí obrázek slovy „to se ti tedy moc nepovedlo, to se přece maluje takhle“. Dítě může posléze kreslení považovat za nudnou činnost, či splnění úkolu, který paní učitelka přesně zadá.

Ze své zkušenosti uvádím příklad jednoho chlapce, který měl za úkol v mateřské škole nakreslit jarní rozkvetlou zahrádku. Paní učitelka měla představu o tom, že budou na výkrese vyobrazeny jarní rozkvetlé květiny a kolem zeleň. Chlapec však začal kreslit dům a k němu plot, protože měl spojeno s vizuální představou, že zahrádka je u jejich domu, kde se jarní kytky objevují. Po výtce paní učitelky, že dům s plotem k jarní zahrádce nepatří, chlapec svůj výkres nikdy nedokončil. Paní učitelka tak nemohla vidět nikdy krásné jarní kytky, rozkvétající za plotem jejich zahrádky, které na výkrese neměly chybět. Povolení fantazie, přivádí děti ke kreativě. Často nás dospělé mile překvapují. Kresba je tedy velmi významným aspektem.

„Při posuzování kresby sledujeme nejen její obsahovou náplň a množství detailů, tedy „umělecký dojem“, ale i způsob, jak kresba vzniká - „technickou hodnotu“. Jak dítě drží tužku, zda na ni netlačí, jestli má volné zápěstí a správný sklon tužky. A pokud někde výkon pokulhává, je možné nenápadně zasáhnout. Aby dítě jednou mohlo pěkně a bez větší námahy psát, měly by obě stránky kresby, technika i obsah, odpovídat věku.“ (Kutálková, 2014, s. 117)

4.3.1 Pomůcky a aktivity pro rozvoj psaní

Dobrou kresbu a kvalitní styk s papírem podpoříme vhodným kreslícím náčiním. Jako velmi dobrými pomocníky se ukázaly trojhranné tužky a pastelky. Umožňují dítěti správnější a pohodlnější úchop. Samozřejmostí by měla být vhodná výška stolu i židle, kde dítě pracuje. Doporučuje se i mírně šikmá deska stolu.

„Pro správné sezení je důležitá vhodná velikost nábytku, která zajišťuje dítěti pohodlné sezení na celé židli a s tím spojenou stabilitu. Doporučit lze lavice pro žáky mladšího školního věku, které se dají polohovat. Jinak je možné orientovat se průměrnou výškou prvňáka, která je přibližně 120 cm. Pro správné sezení dítěte je velice důležité, aby obě chodidla byla během sezení celou plochou opřena o podlahu.“ ([Http://www.jak-spravne-psat.cz/navyky-a-zasady-pro-spravne-psani/](http://www.jak-spravne-psat.cz/navyky-a-zasady-pro-spravne-psani/) [online]. [cit. 2015-12-09].)

Než však dítě dospěje k psacímu náčiní, je nezbytné, aby tomu předcházely uvolňovací cviky. A použily se pomůcky pro tyto činnosti vhodné. Pohyb ruky vychází z ramene. Měly by se proto objevit aktivity pro uvolnění ruky. V mé praxi se mi osvědčilo kreslení prstem do písku, mouky a jiných materiálů, které zanechávají stopu. Ve fantazii se meze nekladou. Čím častější obměna, tím je to pro děti zajímavější a nevnímají, opakování kreslených tvarů. Jde přeci o to, uvolnit ruku. Pokud se jedná o nevyhraněnou lateralitu, je namístě ujasnit si, která ruka je ta „lepší“ pro psaní a další manuální činnosti. Po zvládnutí kresby můžeme začít s malbou. Opět jako nenahraditelnou činnost vidím malbu prstem, otisky rukou i nohou. Když se ruka dostatečně odpoutá od strnulosti, je vhodné zařazovat aktivity s výběrem určitých pomůcek. Ke kresbě do písku, mouky se přidá klacík, vařečka, atd. Jako výborná činnost se mi vždy osvědčila „malba“ štětcem vodou na školní tabuli. A to jak u předškolních dětí v předškolním kurzu, tak u prvňáčků v prvních dnech ve škole. Poté přichází na řadu pastelky, tužky a správné sezení. ([Http://www.jak-spravne-psat.cz/cs/kreslenim-k-hezkemu-psani](http://www.jak-spravne-psat.cz/cs/kreslenim-k-hezkemu-psani) [online]. [cit. 2015-12-15].)

4.4 Výtvarná výchova v předškolním věku

Úzce souvisí s grafomotorikou a jemnou motorikou. Obvykle převládá již dominance jedné ruky. Nejdříve je kresba nerealistická. Později se objevuje kresba hlavonožce, která přechází do dvojdimenzionální obrysové postavy až k profilovému vyobrazení postavy. V šesti letech se dítě zaměřuje na detaily obličeje, oblečení. Je viditelná odlišnost ženské a mužské postavy. Hodnocení dětských výtvorů by mělo v sobě nést určitou šetrnost a pravdivost. Vybízí ke komunikaci s dítětem a ta by měla směřovat k další motivaci pro práci. Kresba má také výchovný význam. Můžeme díky ní navazovat kontakt a hodnotnou spolupráci. (Lisá, Kňourková, 1986)

„Nikdy nenutíme dítě do kreslení, ale snažíme se vyvolat potřebu této činnosti.“ (Lisá, Kňourková, 1986, s. 180)

Výtvarná výchova má ve vývoji dětí důležité a potřebné místo. Díky výtvarné činnosti si dítě osvojuje okolní svět. Ujasňuje si vztahy mezi lidmi a věcmi. Z výtvarného projevu lze vyčíst znaky, které vypovídají o individuálnosti každého dítěte. Výtvarná aktivita navazuje na prožitek, na dětskou fantazii a představivost. Měla by být přirozeným jevem. Je nezbytné, aby učitelka, která výtvarnou činnost vede, měla dostatek trpělivosti, pochopení a ovládala znalosti psychologické stránky výtvarného projevu. (Uždil, 1983)

„Výtvarná výchova je dobrou příležitostí k hledání estetického vztahu k životnímu prostředí a týká se i předmětů užité tvorby. Umění dítěti přístupné (např. knižní ilustrace) má v ní důležité místo. Svými důsledky se dotýká výtvarná výchova celé osobnosti dítěte, zejména jeho mravní stránky, jeho vztahu ke kolektivu, ke společenskému dění, ke světu a k životu.“ (Uždil, 1983, s. 14)

Výtvarnou výchovu rozvíjíme pomocí výtvarných činností, do kterých řadíme:

- kreslení
- malování
- modelování

4.5 Hudební výchova v předškolním věku

U předškolního dítěte se spontánně objevuje zájem o rytmické hry, aktivity s hudbou a o samotný zpěv. I z psychologického hlediska je toto období vhodné pro rozvoj hudebních schopností a dovedností. Dítě je bezprostřední, neřeší tolik okolní vrstevníky. Lze utvořit zcela přirozený zájem o hudbu bez studu. Vzhledem k tomu, že v dnešní době zpěv v rodinné výchově mizí nebo chybí úplně, je velice potřebné pro jeho rozvoj, aby se dítě setkal s hudebními činnostmi mimo rodinu. (Lisá, Kňourková, 1986)

Je potřebné, abychom v hudební výchově využili tvořivý přístup a využili motivaci hrou. Tím docílíme spontánního zapojení všech dětí. Odstraníme psychické i fyzické bloky. Pracujeme s náladou, představivostí a fantazií malých zpěváků. Podněcujeme je k tomu, aby, hledali a objevovali všechny možnosti svého hlasu. Opíráme se o zážitkové sebepoznávání. Dáváme každému šanci najít si svůj osobitý projev. Není od věci v tomto směru občas experimentovat. (Tichá, 2005)

Paní Alena Tichá se ve svých publikacích zabývá tím, jak naučit děti zpívat. Řeší ale i otázku toho, proč děti nezpívají a jakou poskytnout dětem nápravu v jejich hudebnosti. Píše, že je důležité probudit hudební sluch. Uvolnit hrtan a nacvičovat hlavový tón hlavové rezonance. Pracovat s dechem. Naučit se s ním hospodařit a prohlubovat ho. A také zkvalitnit artikulaci. (Tichá, 2005)

5 Příprava dítěte na vzdělávání v základní škole

Vstup do nového vzdělávacího zařízení je velkým krokem pro děti i jejich rodiče. Je potřeba se na nový životní úsek připravit. Dospělí považují vstup do školy za velmi vážnou fázi života. Nicméně by neměli tuto část přehnaně dramatizovat. Cílem je děti dobře namotivovat a naladit na nové vzdělávání. Ne je odradit nebo v nich v těch horších případech vyvolat strach ze školy. S podobnou situací se děti již setkaly, když přišly do nového prostředí mateřské školy. Naučily se odloučit od rodičů, zvládly komunikaci s neznámými dětmi a musely se naučit různým věcem i novým rituálům. Vstup do školy je pro ně také významný, ne však méně důležitý jako byl vstup do mateřské školy. S tím rozdílem, že už dokážou mnoho věcí samy zvládnout a novým věcem se lépe přizpůsobí. (Kunze, 2011)

5.1 Školní zralost

Školní zralost je termín, který nalezneme v odborném názvosloví v pedagogicko - psychologickém oboru. V dnešní době patří k nejfrekventovanějším pojmům.

V otázce k přípravným třídám se jeví jako základní „stavební kámen“ pro to, kam nastoupí dítě předškolního věku, když dovrší pátého až šestého roku věku. Zda do základní školy, zůstane v mateřské škole nebo zahájí docházku do třídy přípravné. Rodiče si většinou kladou otázku, zda je dítě připravené vstoupit do procesu učení, odborník pedagogického oboru k tomu přidává ještě otázku, zda je dítě dostatečně zralé. (Kropáčková, 2008). Na zahrádce jednoduše poznáme, kdy nám úroda dozrála, ale jak poznat, že je dítě zralé na školu? V souvislosti se školní zralostí se uvádějí nejčastěji její tři složky. Dítě by mělo dosáhnout své fyzické zralosti (uváděna také jako tělesná nebo somatická zralost), dále zralosti psychické, sociální a emocionální, jejíž součástí je i pracovní zralost. (Verecká, 2002). Bezesporně můžeme říct, že fyzická kondice dítěte hraje důležitou roli pro zahájení povinné školní docházky. (Kropáčková, 2008)

5.1.1 Fyzická zralost

Při vstupu do školy je na dítě nejen při vyučování kladena větší tělesná zátěž. Proto je důležité, aby dítě v této složce obstálo. I přesto, že tato složka není složkou dominantní, je potřebná pro dobrý start dítěte ve škole. Posudek o fyzické zralosti vydává pediatr na pravidelných lékařských prohlídkách. (Kropáčková, 2008)

5.1.2 Psychická zralost

Aby dítě bylo způsobilé absolvovat školní vyučování, musí být zralé i ve druhé složce, složce psychické. Tato složka má několik aspektů, které jsou podmíněné zráním organismu. Je to určitá úroveň, které dítě dosahuje v oblasti poznávacích procesů. *„Pedagogické pojetí školní zralosti „znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikativních dovednostech...”* (Mareš, Průcha, Walterová, 2003, s. 243)

„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestého roku věku“, ale současně s ohledem na tělesnou i duševní vyspělost dítěte „začátek školní docházky je volen tak, aby dítě dosáhlo tzv. Školní zralosti...” (školský zákon č. 561/2004 Sb.).

5.1.3 Emocionální a sociální zralost

Když dítě zahájí docházku do základní školy, očekává se i jeho emoční stabilita. Je schopno odpoutat se od matky a členů jeho rodiny. Dokáže si vytvořit vztah k jeho spolužákům, učitelce a dalším zaměstnancům školy. Pokud mluvíme o sociální zralosti, hovoříme především o schopnosti přijmout a plnit sociální roli školáka a spolužáka.

Je důležité, aby dítě bylo schopno vnímat autoritu učitele, vyrovnalo se s přicházejícími požadavky, případně konflikty. Bralo v potaz, že ve třídě není samo, začlenilo se do skupiny. (Novotná, Kremličková, 1997)

„Školní zralost tedy představuje komplex schopností a dovedností, s nimiž by dítě mělo vstupovat do školní zátěže. Zátěží není jen změna životního režimu a tempa dítěte, ale i přesun jeho hlavní činnosti ze hry na učení, změna sociálního postavení dítěte atd.“ (Novotná, Kremličková, 1997, s. 25)

5.2 Školní připravenost

„Kromě pojmu školní zralost začala zejména pedagogická veřejnost používat termín školní připravenost. Ta v podstatě zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně – sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností (zejména v MŠ).“ (Benářová, Šmardová, 2011, s. 2)

Obecně však můžeme říct, že školní připravenost úzce souvisí se školní zralostí a je velmi individuální u každého jedince. Paní Bednářová a paní Šmardová ve své knize uvádí sedm nejdůležitějších aspektů této schopnosti.

- a) Dítě by mělo být dostatečně sebevědomé, mít schopnost věřit si.
- b) Mělo by se zajímat o nové věci a být zvědavé.
- c) Důraz je kladen i na schopnost jednat s určitým cílem. Souvislost s uvědomováním vlastních schopností.
- d) Umět se přizpůsobit a sebeovládat se.
- e) Pracovat s ostatním bez obtíží. Hovoříme zde o empatii dítěte.
- f) Úroveň komunikace, která je postavena na důvěře dítěte ke svému okolí. Jedná se párové i skupinové sdílení, vyjádření svých myšlenkových pochodů i představ.
- g) Spolupráce jako nedílná součást společné činnosti.

5.3 Pedagogicko – psychologická poradna

„Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) patří spolu se speciálně pedagogickými centry a středisky výchovné péče mezi školská poradenská zařízení. PPP Poskytují služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. PPP vykonává svou činnost ambulantně na pracovišti poradny. (Vyhláška č. 73/2005 Sb.)“

Poradny tedy poskytují speciální pedagogické a psychologické vyšetření. Obvykle tyto služby slouží dětem předškolního věku až po středoškolské studenty. Není však výjimkou, že poradnu mohou navštívit i dospělí lidé např. rodiče, učitelé.

Poradny se dělí podle spádovosti.

(http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologick%C3%A1_poradna[online].)

Pro příklad úzkou škálu informací, uvedených na stránkách rvp, které se zaměřují na psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku související s tématem přípravné třídy. Uvádějí nám zkráceně, co poradny poskytují svým klientům.

- Zjišťování předpokladů pro školní docházku, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.
- Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku z důvodů nerovnoměrného vývoje.

- Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol s problémy v adaptaci a s výchovnými problémy, včetně specifických poruch chování.
- Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika mimořádného nadání žáků.

[Http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologick%C3%A1_poradna](http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologick%C3%A1_poradna)[online].

K zápisu do první třídy není vyšetření z pedagogicko – psychologické poradny nutné. Pokud ho rodiče přinesou již k zápisu, většinou to znamená, že rodiče budou požadovat odklad školní docházky nebo o něm minimálně uvažují.

5.4 Odklad povinné školní docházky

Potřebu vyšetření v pedagogicko – psychologické poradně u svého dítěte zaznamenávají rodiče buď sami, jedná se tedy o jejich vlastní iniciativu nebo poradnu navštíví na základě doporučení – nejčastěji z mateřské školy. Plánovaný odklad povinné školní docházky z mé osobní zkušenosti bývá namístě. Děti jsou nevyzrálé v různých oblastech, někdy to bývá dané i jejich datem dovršení šestého roku věku. Do školy se přijímají děti, které dosáhly k 31. srpnu věku šesti let. Jestliže se datum blíží k letním měsícům, často dětem odklad povinné školní docházky opravdu prospívá. (Franclová, 2013)

Ve své praxi jsem se setkala s velmi málo maminkami, které chtěly odklad, jenž potřebný nebyl. Chtěly dětem tzv. prodloužit dětství. Jedna maminka to komentovala slovy: „Míša má doma mladšího sourozence, který půjde příští rok do mateřské školy, ale ten rok bych jim chtěla nechat ještě společného hraní doma, aby mohli být spolu.“

5.5 Problematika základních potřeb dětí v první třídě

Vstup dítěte do školy je specifický v mnoha ohledech. Určitý problém v sobě nese i nedostatečná motivace. *„V souvislosti se zahájením školní docházky je vzhledem k motivaci důležité, že učení probíhá ve zcela novém kontextu, takže nejde pouze o motivační učení, vzdělávání, ale o motivaci k docházce do školy se vším, co s sebou tato docházka do školy nese.“*(FRANCLOVÁ, 2013, s. 62)

Děti, ze kterých se stávají žáci, musejí čelit ve škole novým okolnostem. Uvědomovat si čas a určitým způsobem s ním hospodařit. Musejí se naučit uspokojovat své potřeby ve vhodnou dobu, správně své potřeby vyjadřovat. Brát ohled na ostatní spolužáky, umět vyřešit konflikt atd. Na straně druhé se jim dostává dosud nepoznaného a radostného prožitku z úspěchu v učení, v poznávání něčeho nového. Každému dítěti nemusí hned z počátku vyhovovat systematičnost učení a vymezování času. Musí se kontrolovat, přemáhat. To vše, se odráží do motivační sféry. Úspěšnost dítěte ve škole se promítá do jeho dalšího života. Vymezuje to, kolik bude mít volného času na hraní, kolik času se bude muset připravovat do školy.

Potřeby žáka jsou základním vnitřním zdrojem jeho motivace. Zvýšenou pozornost je třeba klást zejména v samotných počátcích školní docházky. Elementární potřeby jako je hlad, žízeň, únava, nutnost pohybu mnohdy zaměstnají dítě na tolik, že poté není schopno se věnovat výuce. Pro kvalitní práci a výuku musí učitel zajistit uspokojení těchto nižších, elementárních potřeb. Především negativním emocím dítěte, které uvádí dítě do strachu, úzkosti, ohrožení a tím ztěžují vzdělávání. (Franclová, 2013)

5.6 Adaptace na školní prostředí

Jakmile dítě předškolního věku dovrší pěti let, je považováno za předškoláka. Pro rodiče, kteří mají možnost ve svém okolí navštěvovat přípravnou třídu, dochází k zásadnímu rozhodování, jak postoupit dále ve vzdělávání vlastního dítěte.

Mnoho vesnických i městských škol nemá dosud zřízenou přípravnou třídu a rodiče často neví o její existenci a možnostech tohoto vzdělávání. Je však přípravná třída natolik důležitá, aby musela být nutnou součástí každého města či vesnice? V současné době existuje několik druhů názorů. Publikací věnovaných přípravným třídám je poměrně málo, i přesto, že je to teď poměrně žádané a aktuální téma.

6 Přípravná třída

6.1 Vývoj přípravné třídy

Přípravné třídy, nazývané také přípravnými nebo nultými ročníky, vznikly v roce 1993. Jejich úkolem bylo a je usnadnit přechod dítěte z rodiny do školního prostředí. Proto prioritně sloužily tyto třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Do této skupiny se řadí zejména romské děti. ([Http://tn.nova.cz/clanek/pripravne-tridy-pomohou-srovnat-handicap-nove-zadarmo-a-vsem.html](http://tn.nova.cz/clanek/pripravne-tridy-pomohou-srovnat-handicap-nove-zadarmo-a-vsem.html) [online]. [cit. 2015-12-15].)

„Přípravný stupeň“ od svého vzniku a úspěšného pokusného ověřování v letech 1994 - 1997 významně slouží dětem s nejtěžšími formami zdravotního postižení v náročném období zahájení plnění povinné školní docházky (dále jen „PŠD“). Vzhledem k rozsáhlým speciálním vzdělávacím potřebám těchto dětí nebyl zajištěn pro jejich přípravu na vzdělávání pouze přípravný ročník, ale „stupeň“ o třech postupných ročnících pro děti již od 5 let věku. V praxi ZŠ speciálních je organizován i v malotřídní podobě.“ (Informace MŠMT o přípravném stupni základní školy speciální č.j. 6123/2009-61 [online]. In: . [cit. 2015-12-15].)

6.2 Základní údaje o přípravné třídě

Přípravná třída vzniká pro vzdělávání žáků předškolního věku. Očekává se, že přípravná třída vyrovná vývoj dítěte. Je mezistupněm mezi předškolním a základním vzděláváním, jejím hlavním smyslem je připravit na první třídu základní školy.

Jestliže dojde k odkladu povinné školní docházky, ředitel školy má povinnost podle školského zákona informovat zákonné zástupce o dalším vzdělávání a doporučit docházku do přípravné třídy nebo posledního ročníku mateřské školy. Potřebná kapacita pro otevření přípravné třídy je sedm dětí, maximální počet v jedné třídě je však dětí patnáct.

Pokud se udělí výjimka, maximální počet žáků je stanoven na 19 dětí.

Obsah vzdělávání je v přípravné třídě určen rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, který je součástí školního vzdělávacího programu základní školy, v níž je přípravná třída zřizována. Rozsah hodin se řídí počtem vyučovacích hodin prvního ročníku, tedy osmnáct až dvaadvacet hodin týdně. Přípravná třída se nezapočítává do povinné školní docházky, děti se neklasifikují. Na konci druhého pololetí vyučující přípravné třídy zhotovuje zprávu a průběhu vzdělávání dítěte v daném školním roce. (Kropáčková, 2008) Děti zařazené do „přípravného stupně“ nezískávají vysvědčení, ale osvědčení o absolvování příslušného ročníku, neboť zde neplní povinnou školní docházku.

(Informace MŠMT o přípravném stupni základní školy speciální č.j. 6123/2009-61 [online]. In: . [cit. 2015-12-15].

Ve zprávě se píše vyjádření o dosažené úrovni dítěte a dále doporučení od pedagoga pro další rozvoj vzdělávání. Tato zpráva přichází do rukou zákonným zástupcům dítěte a základní škole, ve které bude dítě absolvovat povinnou školní docházku. (Kropáčková, 2008)

6.2.1 Čemu se v přípravné třídě věnuje pozornost?

Klade se důraz na vzdělávání a prohlubování návyků sebeobsluhy a hygieny. Rozvíjí se sociální a komunikační dovednosti. Utváří se hrubá i jemná motorika. Cvičí se pozornost, soustředění a naslouchání. Trénují se základní matematické představy a v procesu rozvíjení je i předčtenářská gramotnost. Nechybí ani ukotvování orientace v čase a prostoru. Dává se prostor i podpoře hudebního a výtvarného projevu. (RVP)

6.2.2 Kdy uvažovat o přípravné třídě?

U dítěte se projevuje sociální nebo jazykové znevýhodnění. Objevuje se snížená koncentrace pozornosti nebo snížená koordinace pohybu. Má dítě problémy s vadou řeči či s grafomotorickými obtížemi. Bylo dítěti diagnostikováno zdravotní oslabení.

Přípravná třída však nenahrazuje speciální vzdělávání pro děti se zdravotním postižením. (RVP)

6.2.3 Pokud se rodiče rozhodnou pro přípravnou třídu

Dítě je do přípravné třídy přijímáno na základě rozhodnutí ředitele základní školy. Zákonný zástupce dítěte podá písemnou žádost doplněnou doporučením ze školského poradenského zařízení. (Kropáčková, 2008)

Pro přihlášení dítěte je třeba přijít v individuálně domluveném termínu do školy s dítětem, jeho rodným listem a dokladem totožnosti zákonného zástupce. Do přípravné třídy se mohou přihlásit i děti, které byly u zápisu v jiné škole. (RVP)

6.2.4 Podmínky přijetí do přípravné třídy

- žádost zákonného zástupce
- písemné doporučení školského poradenského zařízení, které lze získat na základě vyšetření dítěte v pedagogicko – psychologické poradně nebo speciálně – pedagogickém centru.

6.2.5 Kdo může v přípravné třídě učit?

Z hlediska vzdělání mohou v přípravné třídě učit učitelé mateřských škol, učitelé prvního stupně základních škol a speciální pedagogové.

6.3 Co by v přípravné třídě nemělo chybět

- běžné hračky: např. dřevěné kostky, dřevěný vláček s koleji, autíčka, panenky a oblečky, kočárek, plyšáci, kuchyňka, nádobíčko
- stavebnice (lego/cheva, seva, puzzle, různé skládačky, dětské spol. hry, kros-kros, pexeso apod.)

Nábytek

- hrací velký koberec, nízké skřínky pro hračky - jako v MŠ
- stoly a židle dle rozměrů pro MŠ
- malý kreslicí stoleček pro děti - děti si na něm o přestávce kreslí, lze také využít při výuce

pokud chceme, aby nějaké dítě pracovalo samostatně

- vysoké skříně s policemi, aby děti nebraly věci, které nejsou na hraní
- polička na kelímek + zubní pastu, sušák na výkresy

Pro paní učitelku, pana učitele:

- Orffovy nástroje, varhany, TV+CD přehrávač, magnetofon, pohádky na CD, písničky, cvičení apod.
- razítka - děti se (z počátku) neumí podepisovat a své razítko si poznají - razítkují se jejich práce, označený mají kyblíček s výtvarnými potřebami, svůj deníček, z počátku i své místo, kde sedí...
- různé masky na dramatizaci pohádek, písniček, maňásky - nakupují postupně po bazarech
- výborná je magnetická tabule, na kterou se dá psát fixem

6.3.1 Pomůcky, které pořizují dětem rodiče:

- batůžek, pouzdro
- psací a výtvarné potřeby, oblečení do TV

6.4 Proč zvolit přípravnou třídu?

Absolvování přípravné třídy je pro děti z psychologického hlediska velkým přínosem - postupným zvykáním na školní prostředí se děti zbavují případného stresu v roli prvňáčka.

Dítě poznává jednotlivé části školy, její režim a postupně přivyká i školním návykům (přestávky a výuka, přechody do jednotlivých učeben, chod školní družiny a jídelny) Zanedbatelné pro dítě není ani poznávání budoucích učitelů a spolužáků, se kterými se při různých akcích pořádaných školou seznamují. Děti se rovněž učí odpovědnosti a systematičnosti při plnění jednoduchých školních povinností – pravidelná příprava penálu a kontrola deníčku, zajištění pomůcek pro plánovanou společnou práci ve třídě apod.

Vhledem k malému počtu žáků, kde pedagog může pracovat individuálně s každým z nich, je bezesporu přínosné. Činnost může být tedy uzpůsobena zcela potřebám dítěte. Je prostor na docházku logopeda, psychologa, speciálního pedagoga, pokud není speciální pedagog zrovna hlavním vyučujícím přípravné třídy.

6.5 Legislativa

Původní legislativa do září roku 2015

§47 Přípravné třídy základní školy

(1) Obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.

(2) O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu. (školský zákon č. 561/2004 Sb.).

Vyhláška č. 48/2005 Sb. k tomu stanovuje následující:

§7 Přípravné třídy

(4) Obsah vzdělávání v přípravné třídě se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a je součástí školního vzdělávacího programu.

V souladu se vzdělávacími cíli i obsahem RVP PV má podle paragrafu 7 citované vyhlášky probíhat i hodnocení výsledků, kterých děti na základě vzdělávání v přípravné třídě dosahují či nedosahují.

(6) Učitel přípravné třídy vypracuje na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu školní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené RVP PV.

§7 Přípravné třídy

(1) Nejvyšší počet dětí v přípravné třídě je 15.

(5) Časový rozsah vzdělávání je určen počtem vyučovacích hodin stanovených RVP ZV pro první ročník (tj. v rozsahu 18 - 22 hodin).

§1 Organizace vzdělávání

(6) Při organizaci výuky jinak než ve vyučovacích hodinách a při akcích souvisejících s výchovně vzdělávací činností školy stanoví škola zařazování přestávek podle charakteru činnosti a s přihlédnutím k základním fyziologickým potřebám žáků.

Novela zákona platná od 1. 9. 2015

Přípravné třídy mohou být zřizovány také u církevních základních škol (povolení ke zřízení třídy vydává zřizovateli ministerstvo).

Do přípravné třídy lze zařadit i dítě bez sociálního znevýhodnění, podmínkou však je, že školské poradenské zařízení shledá, že zařazení do přípravné třídy vyrovná vývoj dítěte, a že zařazení do přípravné třídy školské poradenské zařízení doporučí (na podmínce doporučení školského poradenského zařízení jako podkladu pro rozhodnutí ředitele školy se tedy nic nemění).

Přednostně se přijímají děti s povoleným odkladem povinné školní docházky - přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat alespoň 10 dětí (namísto dosavadních 7 dětí).

v souladu s § 47 školského zákona může zřizovat přípravné třídy základní školy obec, svazek obcí, kraj a registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy.

Přípravné třídy jsou zřizovány pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky - přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 10 dětí.

Na zřízení přípravné třídy není právní nárok, nezbytný je souhlas krajského úřadu, v případě církevních škol souhlas MŠMT.

Přípravné třídy by měly být zřizovány tam, kde z různých příčin není dostatečná nabídka a možnosti, které poskytují mateřské školy.

Přípravná třída se nezapisuje do rejstříku škol a školských zařízení a nelze ji zřídit samostatně (vždy je součástí základní školy)

(Z materiálu Přehled nejdůležitějších změn vyplývajících z novely školského zákona a některých dalších zákonů vyhlášené pod č. 82/2015 Sb., zpracovala sekce legislativy a práva MŠMT, rozesláno dne 14. 05. 2015)

7 Shrnutí teoretické části

Teoretická část shrnuje potřebné požadavky, schopností a dovedností, které by předškolní dítě mělo ovládat. Vstup do školy je pro dítě významným mezníkem. Předškolní věk je důležitou etapou nejen pro dítě, ale i jeho rodiče. Dříve rodiče neměli příliš na výběr, kam umístit dítě předškolního věku. S dnešními trendy, ale i konkurencí mezi školami, vznikají stále nové možnosti a nabídky. Oblasti popisující předškolní období dítěte jsou totožné pro všechny děti, které mají zahájit povinnou školní docházku. A ať už děti navštěvují přípravnou třídu, mateřskou školu, přípravný předškolní kurz, obvykle pořádaný při základní škole, všechny se sejdou u zápisu do první třídy. Ten je rovněž důležitou etapou pro dítě předškolního věku. A je na nás pedagózech, rodičích a samozřejmě i dětech, aby u této události obstály co nejlépe. Naším úkolem je děti na školu motivovat a najít v nich ty nelepší vlastnosti a vyzdvihnout je. Je – li třeba, tak ukázat dítěti možnou cestu a vést ho k úspěchu. Právě ten je pro dítě další motivací do dalšího vzdělávání. Učitel by měl být podle slov Jana Amose Komenského dobrým průvodcem ve světě vzdělání.

Teoretická část obsahuje dále kapitoly o školním zápisu a školním odkladu. Detailně se snaží popsat fungující přípravné třídy a zachytit jejich podstatu ve vzdělávacím procesu. Snaží se být manuálem, kam lze nahlédnout a získat informace o tomto tématu.

8 Výzkumná část

8.1 Zaměření výzkumu a jeho hypotézy

Cíl výzkumu objasňuje problémy s otvíráním přípravných tříd ve Středočeském kraji. Zaměřuje se na srovnání přípravné třídy v Dolních Kralovicích a předškolního kurzu v Kosově Hoře. Zjišťuje, zda předškolní kurz či přípravná třída tvoří vhodný můstek mezi základní a mateřskou školou. Porovnává oba tyto vzdělávací systémy a hodnotí jejich vzdělávací efekt.

8.2 Výzkumné metody

V diplomové práci je zvolen kvalitativní výzkum. Výzkumný přístup konkretizuje důvody problémů při otvírání přípravných tříd ve Středočeském kraji, zejména v okrese Benešov a Příbram. Výzkumnou metodou pro objasnění této problematiky je rozhovor prováděný na několika základních školách vyjmenovaných níže. Jako další výzkumná metoda je využit test schopností dětí předškolního věku spojený s pozorováním, který je rozdělen na dvě části. V první fázi je použitý upravený Orientační test školní zralosti podle základní školy v Kosově Hoře. Pro druhou komparativní fázi je zvolen Orientační test školní zralosti podle modifikované verze Jirásky. Oba testy slouží pro porovnání výkonu výzkumného vzorku dětí v předškolním kurzu a v přípravné třídě. Výzkumnou část uzavírá kazuistika několika žáků.

Rozhovor

Interview, tedy metodicky vedený rozhovor, se v sociologii a dalších vědách používá jako jedna ze základních výzkumných metod. Rozhovor je výzkumná a diagnostická technika, která spočívá v dotazování. Jeho účelem není pouze získání diagnostických informací, ale je také prostředkem navázání kontaktu s dotazovaným. ([https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_\(v%C3%BDzkum\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_(v%C3%BDzkum))). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-02-16].)

Pozorování

Pozorování by se dalo obecně definovat jako smyslová percepce okolního světa. Je to cílevědomé, soustavné a plánovité vnímání jevů a procesů, které směřuje k odhalení podstatných souvislostí a vztahů sledované skutečnosti. Vědecké pozorování se na rozdíl od "laického" pozorování dá definovat jako technika sběru informací založená na zaměřeném, systematickém a organizovaném sledování aspektů, fenoménů, které jsou předmětem zkoumání. Vědecké pozorování je jedna ze všeobecně akceptovaných vědeckých metod, a hraje tak důležitou roli v rámci kvalitativního a kvantitativního výzkumu.

(<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozorov%C3%A1n%C3%AD>. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-02-16].)

Test školní zralosti

„K nejznámějším a nejužívanějším testům školní zralosti patří česká verze Kernova testu, vypracovaná Jiráskem – Orientační test školní zralosti. Původní Kernův test Grundleistungstest (obsahoval šest úloh – čmárání, obkreslování jednoduché věty, nakreslení dětské postavy, obkreslení skupiny bodů a dvě úlohy simultánního postihování množství) byl modifikován pro naše poměry. Obsahuje tři úkoly: kresbu mužské postavy, napodobení psacího písma a obkreslení skupiny bodů.“ (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001, s. 626)

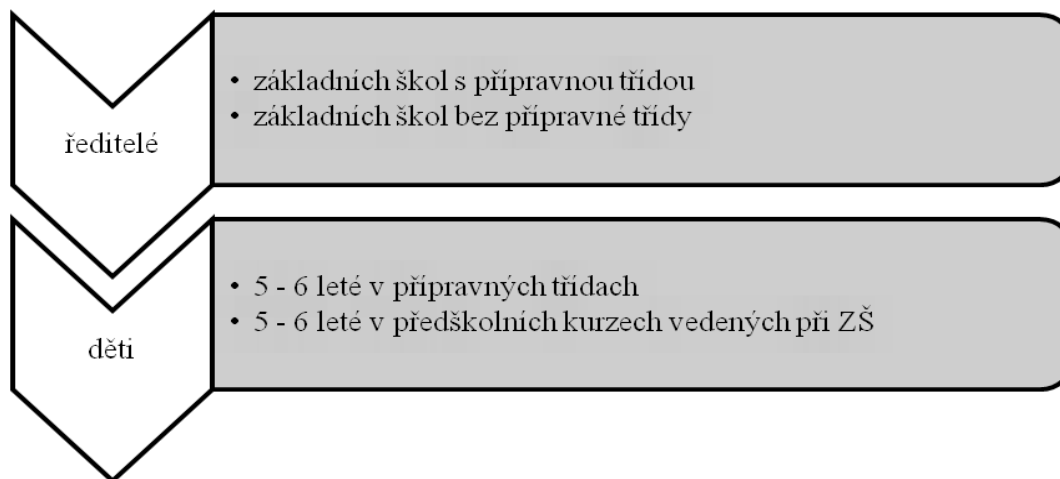
Kazuistika

Kazuistika je popis a výklad konkrétních případů, zpravidla místo teoretické analýzy pojmových znaků. Ve vztahu k moderním vědám užíván jako synonymum pro **případovou studii**. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kazuistika>. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-13].

8.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek je tvořen několika vrstvami a složkami, které vedou k závěru a zodpovězení otázek cílu výzkumu.

Tvoří ho:

8.4 Organizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo zahájeno v základní škole v Kosově Hoře, kde se přípravná třída měla otevřít pro školní rok 2012/2013. V diplomové práci uvádím potřebné činnosti a podklady, které byly uskutečněny proto, aby se přípravná třída stala aktivní. Protože se tuto třídu nepodařilo aktivizovat a škola potřebovala v rámci jejího pozvednutí vymyslet další možnost, vznikl předškolní kurz.

Další fáze výzkumu se zaměřuje na rozhovory s ředitelkami a řediteli základních škol ve Středočeském kraji. Rozhovory postřehují informace k přípravným třídám a vyjadřují se k problémům, jež se při plánované realizaci objevily.

Pro další etapu výzkumu byla použita spolupráce s přípravnou třídou v Dolních Kralovicích a předškolním kurzem v základní škole v Kosově Hoře, která ke stávajícímu šetření využívá komparativní přístup.

Pro komparaci sloužil vstupní test školních zralosti zadaný 11. 9. 2015 dětem v předškolním kurzu v Kosově Hoře a 14. 9. 2015 dětem z přípravné třídy v Dolních Kralovicích. Kontrola výsledků sloužících pro srovnání, proběhla pomocí Orientačního testu školní zralosti podle Jiráska 15. 1 2016. Oba tyto testy byly spojeny s výzkumnou metodou pozorování, při nichž byly hodnoceny dovednosti a schopnosti dětí v přípravné třídě a v předškolním kurzu. Zaznamenáno bylo pozorování při vyplňování vstupního testu v září. Následně tyto informace byly srovnány s pozorováním při vypracovávání testu v lednu.

Poslední část výzkumu dotváří kazuistika vybraných žáků, která vznikla na základě pozorování a dobrou spoluprací se zákonnými zástupci dětí. S dětmi jsem měla možnost pracovat dlouhodobě a potřebné informace si důkladně prověřit.

8.5 Rozhovory s řediteli a ředitelkami základních škol

8.5.1 Cíl rozhovoru

Cílem rozhovorů bylo zjistit informace o otvírání přípravných tříd v jednotlivých základních školách. Objasnit důvody, proč byly tyto třídy zřizovány ve většině případů až v roce 2015/2016. Dále objasnit, co bylo nezdarem při neotevření přípravné třídy a zda novela zákona školám pomohla.

8.5.2 Cílová skupina

Rozhovory byly vedeny na šesti školách ve středočeském kraji se zaměřením na okres Příbram a okres Benešov.

Z toho tři základní školy fungují s přípravnou třídou a tři další školy přípravnou třídu nemají nebo se jim nepodařilo tuto třídu otevřít. Rozhovory byly vedeny vždy v příjemné a přátelské atmosféře s ředitelkami a řediteli základních škol.

Seznam škol, se kterými jsem spolupracovala a vedla rozhovory:

Základní školy s přípravnou třídou:

- Základní škola a mateřská škola, Kamýk nad Vltavou (**Kamýk nad Vltavou**)
- Základní škola, Bratří Čapků, Příbram (**Příbram**)
- Základní škola a mateřská škola, Dolní Kralovice, okres Benešov (**Dolní Kralovice**)

Základní škola bez přípravné třídy:

- Základní škola, Kosova Hora, okres Příbram (**Kosova Hora**)
- 1. základní škola Sedlčany (**Sedlčany 1**)
- 2. základní škola, škola Propojení, Sedlčany (**Sedlčany 2**)

8.6 Rozhory Kamýk nad Vltavou, Příbram, Dolní Kralovice

Pro přehlednější orientaci uvádím pouze města škol, kde se přípravná třída připravovala k otevření nebo se otevřela.

1. Proč jste otevřeli přípravnou třídu až v roce 2015?

Kamýk nad Vltavou: Protože by bylo hodně nepříjatých dětí v MŠ (a tím nespokojenost rodičů) a starosta mě požádal o nějaké řešení. Tak jsem otevřela přípravnou třídu.

Příbram: Vzhledem k tomu, že do funkce ředitele jsem nastoupila v lednu 2014, musela jsem dát dohromady mnoho záležitostí týkajících se chodu školy obecně, tak přípravy na případné otevření přípravné třídy následovaly poté. Nemám ráda věci nedotažené a nepřipravené, takže i z tohoto důvodu jsem podněty k otevření přípravné třídy směřovala až na školní rok 2015/2016.

Dolní Kralovice: Přípravná třída se u nás otevřela až díky novele zákona, protože tu nemáme sociokulturně znevýhodněné děti. Takže naše třída je pro děti s odkladem a předškoláky.

2. Uvítal (a) jste novelu zákona ohledně přípravných tříd?

Kamýk nad Vltavou: Určitě jde o zjednodušení, pouze je tam požadavek min. 10 dětí, což je více než původně, a to je na vesnicích problém.

Příbram: Novela samozřejmě vše zjednodušila a především otevřela nové možnosti rodičům, kteří o přípravnou třídu stáli, ale nespádali do skupiny sociálně znevýhodněných. U nás konkrétně to velice pomohlo i v komunikaci s pedagogicko-psychologickou poradnou, s kterou právě tito rodiče „bojovali“ a neměli dříve šanci. Jediné, co se nemuselo měnit, je požadavek deseti dětí na třídu. Přece jen sedm dětí má určité výhody. My jsme velké město, ale věřím, že v menších městech nebo obcích mohou mít s tímto problémy. Navíc s přihlédnutím k možnostem naší školy a individualitě při výuce, raději bych otevřela dvě třídy po sedmi dětech, než mít jednu třídu s patnácti. Ale to už spekuluji, protože musím říci, že naše škola se zatím s tímto problémem nesetkala.

Dolní Kralovice: Z toho vyplývá, že novelu zákona jsme uvítali. Jen nás mrzí, že když se přípravné třídy týkaly především romského etnika, mohly mít jen 7 dětí. Ale teď když jsou otevřenější, tak musíme splnit každý rok požadavek 10 dětí a to bude náročnější.

3. Shledáváte přípravnou třídu jako přínosnou? Pokud ano či ne, tak proč.

Kamýk nad Vltavou: U nás určitě - MŠ je v jiné budově na konci obce. Takto děti i rodiče poznají prostředí školy a vědí, do čeho jdou. Také u zápisu rodiče říkali, jak děti pokročily ve všech oblastech.

Příbram: Přípravná třída se osvědčila, ohlasy od rodičů jsou pozitivní, děti udělaly neskutečné pokroky. Máme plně obsazeno, ale i při počtu 15 se přeci jenom lépe pracuje, učitelka se může soustředit individuálně na potřeby každého dítěte a rozvíjet je.

Dolní Kralovice: Přípravná třída se u nás osvědčila. Zaměřili jsme se především na logopedii a děti dělají velké pokroky. A máme samozřejmě více prostoru na procvičování grafomotoriky, předmatematických představ apod. než ve školce. Máme velkou samostatnost a malý kolektiv, můžeme pracovat individuálněji. U zápisu se to výrazně projevilo.

4. Plánujete tedy přípravnou třídu otevřít i pro další školní rok?

Kamýk nad Vltavou: Ano, pokud se nám podaří naplnit, chceme v této koncepci pokračovat.

Příbram: Zcela jistě. V letošním roce tato třídy měla obrovský úspěch a vzhledem ke stávajícím počtům přihlášených dětí to vypadá velmi nadějně.

Dolní Kralovice: Pokud se nám podaří naplnit kapacitu, tak ano. Vše potřebné pro další otevření přípravné třídy jsme zahájili. Takže doufáme, že se nám otevření zdaří i v následujícím školním roce.

5. Spolupracovali jste před otevřením přípravné třídy s mateřskou školou, zejména s předškoláky? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Kamýk nad Vltavou: Před zápisem do první třídy uskutečňujeme den otevřených dveří pro děti, které nás navštíví v rámci jednoho dopoledne s mateřskou školou. Vyzkouší si, jaké to je být školákem, jaké to je, sedět v lavici. Seznámí se tedy s prostředím i s paní učitelkou, která se může v první třídě objevit.

Příbram: Snažíme se s mateřskou školou hodně spolupracovat již během celého roku. Obeznamit děti i rodiče s naší školou a jejími možnostmi. S tím, co naše škola nabízí. Uskutečňujeme to pomocí různých kulturních akcí nebo projektů. Velmi se nám vydařil např. Eko projekt pro mateřskou školu. Osvědčily se nám i akce, které jsme nazvaly například Sportovní klání nebo Čertovské klání.

Dolní Kralovice: Mateřskou školu máme od naší školy poměrně vzdálenou, nicméně se snažíme alespoň jednou za rok vymyslet společnou kulturní akci, kde vystoupí žáci ze základní i mateřské školy.

8.7 Rozhovory Kosova Hora, Sedlčany (1), Sedlčany (2)

1. Proč jste uvažovali o otevření přípravné třídy?

Kosova Hora: Jsme plnotřídní venkovskou školou s přibližně 130 žáky v 9. ročnících. O otevření přípravné třídy jsme uvažovali vícekrát. Hlavním podnětem byl poměrně velký počet dětí s odkladem povinné školní docházky. Se vznikem přípravné třídy by navíc došlo k uvolnění kapacit v místní mateřské škole, která musela žádat zřizovatele o výjimku z maximálního počtu žáků. O zřízení přípravné třídy bylo jednáno se zřizovatelem, byl vypracován školní vzdělávací program přípravné třídy, bylo připraveno prostorové, materiální i personální zabezpečení chodu jedné třídy přípravné třídy. Přípravná třída nakonec otevřena nebyla ani jeden rok.

Sedlčany (1): Chtěli jsme pomoci dětem s přechodem ze školky do školy. Dále to byla také bez pochyby další možnost, jak získat děti do naší školy.

Sedlčany (2): O přípravné třídě jsme neuvažovali. Je podstatu moc neznám. V naší škole máme plně obsazenou kapacitu tříd a i z hlediska prostoru nebylo možné se nad takovou otázkou zamýšlet.

2. Z jakého důvodu nebyla přípravná třída otevřena?

Kosova Hora: Školská poradenská zařízení totiž ve svých doporučeních neoznačila uvažované žáky za žáky se sociálním znevýhodněním. Tím nebyla naplněna základní podmínka zřízení přípravné třídy.

Sedlčany (1):Legislativa byla nastavena na sociálně znevýhodněné žáky. Těch ale nebylo dost pro otevření třídy.

3. Uvažujete znovu o otevření třídy? Pokud ano či ne, tak proč?

Kosova Hora: S novelou školského zákona s účinností od 1. 9. 2015 byly znovu „oprášeny“ úvahy o zřízení přípravné třídy ve škole. Nicméně pro školní rok 2016/2017 se zřízením přípravné třídy neuvažuje, neboť vzhledem k počtu dětí zapsaných k povinné školní docházce nepředpokládáme dostatečný počet dětí s kladným doporučením školského poradenského zařízení.

Sedlčany (1):Při dostatečném počtu dětí ano, ale příští a další roky populační křivka značně klesá. Tak stále zvažujeme, zda při všech změnách, které školy čekají, se pustíme do další práce na vytvoření všech potřebných dokumentů.

Sedlčany (2): Vzhledem k naší kapacitě neuvažujeme ani do dalších let o otevření této třídy.

4. Uvítal (a) jste novelu zákona ohledně přípravných tříd?

Kosova Hora: Novela uvítána byla, avšak k našim podmínkám v základní škole, které v současné době máme, nám bohužel ani v tomto případě nepomůže naplnit kapacitu jedné třídy.

Sedlčany (1): Ano, uvítal. Nicméně i tak se obáváme, že nebude dostatečný počet dětí do této třídy, obzvláště když se zvedl na počet deseti dětí.

Sedlčany (2): Podrobněji neznám, takže nemohu zcela říci, že je smysluplná.

5. Jaký je váš názor na přípravné třídy?

Kosova Hora: Koncepce přípravných tříd prošla novelou školského zákona poměrně zásadní přeměnou. Zřízení těchto tříd jinde než v sociálně vyloučených lokalitách bylo před zmíněnou novelou školského zákona poměrně komplikované a alespoň v našem případě narazilo na interpretaci školských poradenských zařízení ohledně sociálního znevýhodnění. Pro školní rok 2015/2016 se sice pravidla změnila, ale otázkou zůstává, jakou další proměnou přípravné třídy projdou v souvislosti se změnami školského zákona po 1. 9. 2016, zejména jak se k přípravným třídám a zařazování dětí do nich budou vyjadřovat školská poradenská zařízení. Pro školy, zejména venkovské, může být problémem každoroční zajišťování přípravných tříd, protože zde bude každý rok existovat mnoho neznámých – počet dětí, prostorové a hygienické podmínky, zajištění kvalifikovaného pedagoga, závislost na dostatku financí, atd. Zřizování přípravných tříd v jiných než sociálně vyloučených lokalitách a ve venkovských oblastech s menšími a zejména proměnlivými počty žáků v jednotlivých ročnících, tak dle mého názoru spíše než koncepčním prostředkem zůstane nárazovým řešením v konkrétním čase a v konkrétním místě.

Sedlčany (1): Mají smysl, ale jak jsem říkal. Vše si školy musí sami vytvořit a učitelé už ztrácejí chuť za stávající situace něco stále vytvářet a vymýšlet. Bohužel.

Sedlčany (2): Pro sociálně problematické skupiny mají určitě smysl, ale víc vám k tomu asi říci nemohu. Jak jsem říkal, nejsem do této problematiky zcela zasvěcen.

8.8 Vyhodnocení rozhovorů

Shrnutí a vyhodnocení rozhovorů jsem rozřadila do dvou skupin. Základní školy s přípravnou třídou a na školy bez přípravné třídy.

8.8.1 Základní školy s přípravnou třídou – Kamýk nad Vltavou, Příbram, Dolní Kralovice

1. Proč jste otevřeli přípravnou třídu až v roce 2015?

Všechny tři základní školy – Kamýk nad Vltavou, Příbram i Dolní Kralovice, pracují s přípravnou třídou od školního roku 2015/2016.

V Kamýku nad Vltavou měli problémy zejména s kapacitou v mateřské škole, a proto byla paní ředitelka požádána panem starostou, aby otevřela přípravnou třídu. Dříve o přípravné třídě neuvažovala. Obávala se nedostatku dětí se sociálním znevýhodněním, vzhledem k předchozí legislativě.

Příbram měla zcela odlišnou situaci od Kamýku nad Vltavou a Dolních Kralovicích. Ve škole proběhlo několik personálních změn. Současná paní ředitelka se dostala do funkce v průběhu školního roku. To pro ni znamenalo, že neměla dostatek prostoru a času na zrealizování přípravné třídy. Chtěla si ve své nové funkci vše zorganizovat a naplánovat. Jak uvádí i v rozhovoru, nemá ráda nedotažené věci, proto se z tohoto důvodu o přípravnou třídu nepokoušela, protože měla obavy, že by nestihla připravit vše potřebné.

Dolní Kralovice přípravný ročník otevřeli po novele zákona. O přípravnou třídu se snažili již dříve, ale pro nedostatek dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí ji neotevřeli. Se změnou legislativy mohli přípravnou třídu zrealizovat. Nyní po letošním úspěchu přípravné třídy se chystají otevřít tuto třídu i další rok.

2. Uvítal (a) jste novelu zákona ohledně přípravných tříd?

Všechny tři oslovené základní školy uvítaly novelu zákona. Tato obměna legislativy znamenala otevření nových možností. Usnadnila práci pedagogicko – psychologickým poradnám, rozvinula novou koncepci pro rodiče budoucích žáků základních škol. Ve všech třech případech se ředitelky a ředitel obracely na jedno negativum - zvýšení počtu žáků na deset dětí ve třídě.

Zejména Kamýk nad Vltavou a Dolní Kralovice tento údaj zdůrazňovali. A to především kvůli potřebnému naplnění třídy. Obě jsou to menší obce a sedm dětí na třídu pro ně byl splnitelný a reálnější požadavek. U deseti dětí se obávají, že nemusí třídu každý rok otevřít.

3. Shledáváte přípravnou třídu jako přínosnou? Pokud ano či ne, tak proč.

Všechny tři školy hodnotí přípravnou třídu jako přínosnou. Tato třída dětem dává možnost seznámení se školou, do které mají později nastoupit jako oficiální prvňáčci. Soustředí se na jejich individualitu. Díky časovému prostoru u každého dítěte, můžeme jako pozitivní označit i rozsáhlejší a detailnější procvičování. Což vede u dětí k viditelným pokrokům.

4. Plánujete tedy přípravnou třídu otevřít i pro další školní rok?

Díky přínosu a úspěchu přípravné třídy plánují všechny tři školy otevřít tuto třídu při splnění potřebné kapacity i následující školní rok.

5. Spolupracovali jste před otevřením přípravné třídy s mateřskou školou, zejména s předškoláky? Pokud ano, tak jakým způsobem?

Spolupráce s mateřskou školou se jeví odlišně. Všechny školy se snaží před zápisem do první třídy seznámit předškolní děti s prostředím školy. Navázat s dětmi pozitivní kontakt a vzbudit v nich zájem o vzdělávací proces.

Nejintenzivnější spolupráce s předškolními dětmi se základní školou probíhá v příbramské škole. Zde paní ředitelka využívá jako nástroj stmelení a poznání školy a jejich zaměstnanců různé akce. Děti se tak vícekrát setkají s učitelkami, které se objevují i u zápisu. To vede ke zbavení strachu z neznámého. Díky velké nabídce setkání předškolních dětí ve škole je téměř záruka, že i při možné nemoci se děti mohou zúčastnit další akce. Což hodnotím pozitivně.

8.8.2 Základní školy bez přípravné třídy – Kosova Hora, Sedlčany (1), Sedlčany (2)

1. Proč jste uvažovali o otevření přípravné třídy?

Kosova Hora a Sedlčany (1) jsou základní školy, které usilovaly o zřízení přípravné třídy na jejich škole. Kosova Hora měla poměrně hodně odkladů školní docházky. „Odkladové“ děti se vracely zpět do mateřské školy a tím zabíraly místo především mladším dětem. Mateřská škola měla tedy dvě třídy složené převážně z předškolních dětí. Se souhlasem mateřské školy a zřizovatele se začalo uvažovat o přípravné třídě. Tudíž dalším důvodem kromě velkého počtu „odkladových“ dětí, chtěla základní škola ulehčit mateřské škole a zvětšit její kapacitu pomocí přípravné třídy. Třetí oslovená škola Sedlčany (2) o přípravné třídě vůbec neuvažovala.

2. Z jakého důvodu nebyla přípravná třída otevřena?

Ředitelé základních škol, Kosova Hora a Sedlčany (1), se shodli na nedostatečném počtu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Před novelou zákona to byl základový kámen celého problému a obě tyto školy nenaplnily třídu z tohoto důvodu. Kosova Hora pro školní rok 2015/2016 přípravnou třídu neplánovala otevřít, protože počet dětí s odkladem školní docházky neodpovídal počtu přípravné třídy. Sedlčany (1) s přípravnou třídou počítali, avšak ani po novele zákona se nezdařilo kapacitu jedné třídy naplnit. Obzvláště při minimálním počtu deseti dětí.

Panu řediteli ze základní školy Sedlčany (2), nebyla tato otázka pokládána, vzhledem k předchozí odpovědi.

3. Uvažujete znovu o otevření třídy? Pokud ano či ne, tak proč?

Kosova Hora o otevření již neuvažuje. Po zápisu do první třídy nemá velký počet odkladů povinné školní docházky. Po průzkumu u rodičů, který ukázal, že nemají o tuto třídu zájem, se tedy na základě těchto podnětů o přípravnou třídu v následujícím roce 2016/2017 snažit nebude. Nebyla by opět naplněna kapacita.

Sedlčany (1) o otevření přípravné třídy uvažují. Pan ředitel by to rád po novele legislativy ještě jednou rád zkusil. Zatím však potřebných deset dětí nemají.

Pan ředitel základní školy Sedlčany (2) nebyl touto otázkou dotazován.

4. Uvítal (a) jste novelu zákona ohledně přípravných tříd?

Kosova Hora i Sedlčany (1) novelu zákona uvítali.

V základní škole Sedlčany (2) pan ředitel novelu zákona podrobně nezná. Proto jsme dále otázku nerozváděli.

5. Jaký je váš názor na přípravné třídy?

Sedlčany (1) i Sedlčany (2) si myslí, že přípravné třídy mají smysl. Sedlčany (2) dodávají, že mají smysl pro sociálně problematické skupiny.

Kosova Hora se vyjadřuje nejpřesněji na moji otázku a snaží se uchopit přípravné třídy ze širokého pohledu a částečně je zhodnotit.

8.9 Základní škola, Kosova Hora, okres Příbram

8.9.1 Charakteristika školy

Základní škola Kosova Hora je úplnou základní školou s devíti ročníky a kapacitou 320 žáků. Součástí školy je také školní družina s kapacitou 56 žáků. Při škole je zřízena školská rada a sdružení Rada rodičů. Žáci a pracovníci školy navštěvují školní jídelnu, která je součástí Mateřské školy Kosova Hora. Výuka probíhá ve dvou oddělených budovách.

K 1. 9. 2014 školu navštěvovalo celkem 122 žáků. Průměrný počet žáků na třídu byl tedy 13,56. Pro školní rok 2014 – 2015 byla škole zřizovatelem udělena výjimka z počtu žáků. Vzhledem k nízkému počtu žáků byly třídy spojovány na výuku některých předmětů s převahou výchovného zaměření.

8.9.2 Cesta k otevření přípravné třídy

Na mé domovské škole v Kosově Hoře, se přípravná třída neotevřela. Tříleté snažení se na malé vesnické škole nezdařilo. Vedla jsem přípravné kurzy pro děti předškolního věku a ty vedu do současnosti.

První rok 2012/2013

Přišlo do školy nové vedení – nová paní ředitelka, která byla svolná a náklonná mému nápadu - zřídit přípravnou třídu. Její nástup byl však v březnu a do září nezbývalo moc času. Rozhodly jsme se to však zkusit. Již v dřívější době měla mateřská škola, se kterou spolupracujeme problémy s kapacitou. Vždy byla řada dětí, které školka nemohla přijmout. Ať už to byly děti z místní obce nebo z obcí spádových. Přednost měly předškolní děti. Myšlenka přípravné třídy se jevila velice nadějně. Děti předškolního věku by mohly navštěvovat přípravný ročník a mateřská škola by mohla přijmout mladší děti, čekající na pořadíku. Krátká doba na zrealizování byla však nepřekonatelným nepřitelem. I přes vliv sdělovacích prostředků se nepodařilo přípravnou třídu naplnit.

Potřebné kroky v roce 2012/2013

- Informace poskytnuté na internetových stránkách základní školy.
- Letáčky na veřejný plakátovacích plochách naší obce i obcí spádových.
- Informační schůzka rodičů předškolního věku v MŠ.
- Tvorba Školního vzdělávacího programu. (Příloha č. 3)

Do přípravné třídy přihlášeno celkem dětí: 3.

Druhý rok 2013/2014

Do přípravné třídy přihlášeno celkem dětí: 6.

Délka na přípravu byl celý rok. Jako budoucí paní učitelka přípravné třídy jsem se snažila, aby v následujícím školním roce byla přípravná třída otevřena. Studovala jsem různě dostupné materiály. Diskutovala na webových stránkách RVP s učitelkami, které se touto tematikou zabývaly, shromažďovala vše potřebné. Na začátku roku se však objevily nepravdivé informace z řad rodičů o přípravných třídách.

Uvádím dva nejtypičtější příklady.

1. Přípravný ročník je pro pouze handicapované děti.
2. Tento ročník mohou navštěvovat pouze děti romského původu.

Informace o přípravném ročníku se tedy musely dostat i do širší veřejnosti.

Potřebné kroky pro rok 2013/2014:

- Informační schůzka o přípravných třídách pro veřejnost.
Datum: 26. 9. 2014, celkem dorazilo 21 rodičů.
Organizace schůzky:
- Vyvěšení letáčku s pozvánkou na plakátovací plochy, zveřejnění pozvánky i na webových stránkách školy a na plakátovací ploše patřící základní škole, nechyběly ani ve škole mateřské.
- Dále byl prostřednictvím internetového systému v obci rozeslán tento plakátek všem občanům v obci, kteří vlastní emailovou adresu.
- Prioritou této schůzky bylo seznámit veřejnost, co přípravné třídy jsou, objasnit některé dotazy a ubezpečit o kvalitě a smyslu této třídy.
- Schůzka se konala v budově školy, v učebně s interaktivní tabulí. Pomocí prezentace a výkladu byly poskytnuty základní informace o přípravném ročníku. Ve druhé části setkání byl dán prostor pro diskuzi a dotazy.

Třetí část byla zaměřena na pomůcky, vybavení a organizaci přípravné třídy. Zde zůstávali zejména vážní zájemci o přípravnou třídu.

- **Celkem 10 rodičů z 21.**

Další kroky po veřejné schůzce:

- Letáčky na veřejný plakátovacích plochách naší obce i obcí spádových.
- Informační schůzka rodičů předškolního věku v MŠ, kam přišli podle průzkumu pouze rodiče z místní MŠ.
- Informace poskytnuté na internetových stránkách základní školy.
- Nesměl chybět informační leták přímo v MŠ.

Organizace schůzky dne 21. 5. 2014

Lišila se s předchozí schůzkou v tom, že zde se ukázaly pouze tváře jako na předchozím setkání. Značilo to skutečný zájem rodičů.

Celkem 10 zákonných zástupců.

Probíraná témata:

- Jak mohu své dítě přihlásit do přípravné třídy.
- Co k tomu musím vše mít.
- Kde mohu navštívit PPP.
- Co bude mé dítě do přípravné třídy potřebovat.
- Jaké oblasti budeme rozvíjet.
- Jaký bude denní režim.
- Jaké další možnosti a nabídky má dítě přípravného ročníku v oblasti ve spolupráci se školou. Tzn. Školní kroužky, družina, jídelna, placení.

Třetí rok 2014/2015

Otevřený pouze předškolní kurz.

Srovnání přípravné třídy a předškolního kurzu.

Přípravná třída	Spolené znaky	Předškolní kurz
<ul style="list-style-type: none">• Výuka probíhá každý den v týdnu po celé dopoledne.• 10 – 15 dětí v jedné třídě.	<ul style="list-style-type: none">• Příprava na vstup do školy• 5 – 6 leté děti• Rozvoj grafomotoriky• Rozvoj předmatematických představ• Rozvoj předčtenářské gramotnosti• Rozvoj VV, HV, TV• Upevňování sociálních dovedností• Výuka probíhá na půdě školy	<ul style="list-style-type: none">• Výuka probíhá jednou týdně v odpoledních hodinách.• Lze si počet ve skupině individuálně ovlivnit.

8.10 Orientační vstupní test předškolních dětí (Příloha č. 1)

Datum: Dne 11. 9. a 14. 9. 2015 byl zadán dvěma skupinám – přípravné třídě a předškolnímu kurzu zadán Orientační vstupní test školní zralosti, sloužící pro komparaci výzkumného vzorku.

- První skupinu tvořilo 13 dětí z přípravné třídy ze základní školy Dolní Kralovice.
- Ve druhé skupině bylo 12 dětí z předškolního kurzu ze základní školy Kosovy Hory.

Věk: 5 – 6 let

Délka testu: přibližně 15 – 20 minut

Organizace: V předškolním kurzu i v přípravné třídě tento test plnily děti frontální formou v kombinaci s individuálním přístupem. Zadání testu proběhlo pro celou třídu najednou.

Charakteristika testu: Test je rozložen do tří částí. První strana požaduje od dětí nakreslit kresbu ženské postavy. Na druhé straně se objevuje co nejpřesnější překreslení bodů ve tvaru hroznu. Poslední část se zaměřuje na nápodobu překreslení vlnky, ostrých zubů a spirály. Test zjišťuje vyspělost jemné motoriky a vizuálně motorickou schopnost koordinace.

Výkony v testu posuzujeme stupnicí 1 - 5 (1 = nejlepší výkon), podle těchto kritérií:

1. Část – kresba ženské postavy

1 = Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (případně pod čepicí nebo pod kloboukem) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou, nohy jsou dole zahnuté. Vyjádření ženského oblečení. Nutným požadavkem je syntetický způsob zobrazení.

2 = Splnění těchto požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části, (krk, vlasy, jeden prst ruky, ne však část obličeje), mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.

3 = Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy jsou kresleny dvojčarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.

4 = Primitivní kresba s trupem. Končetiny, (stačí jen jeden pár), jsou vyjádřeny jednou čarou.

5 = Chybí jasně zobrazený trup, ("hlavonožec" nebo "překonávání hlavonožce"), nebo oba páry končetin.

2. Část – Překreslení skupiny bodů

- 1 = Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádky. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.
- 2 = Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze prominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky.
- 3 = Celek se svým obrysem podobá předloze. Výškou a šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být 10, ale nesmí jich být více než 20 a méně než 7. Toleruje se jakékoli pootočení.
- 4 = Obrazec se svým obrysem již nepodobá předloze, skládá se ale ještě z teček. Na jejich počtu a na velikosti obrazce nezáleží. Jiné tvary (čáry) nejsou přípustné.
- 5 = Čmárání.

3. Část – Překreslení nabídnuté předlohy

1 = Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Tvary nejsou dvakrát větší než v předloze. Začátek předlohy má výrazně patrnou výšku. Tvary jsou dokonale spojeny. Opsaná předloha se od vodorovné linie neodchyluje.

2 = Ještě čitelné napodobení předlohy tvaru. Na velikosti, tvaru ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.

3 = Je patrné spojování tvarů. Lze alespoň částečně rozpoznat stanovenou předlohu.

4 = S předlohou jsou si podobná alespoň 2 tvary.

5 = Čmárání.

Hodnocení dosažených bodů: Celkový výsledek v testu tvoří součet známek v jednotlivých úlohách. Tedy hodnoty od 3 (3 jedničky), do 15 (3 pětky).

Celkový výsledek:

3 až 6 představuje nadprůměr;

7 až 11 je výsledek průměrný;

12 až 15 je výsledek podprůměrný.

N = nadprůměr. Značí dobré předpoklady pro vstup do školy.

P = průměr. Průměrný výsledek.

POD = podprůměr. Podprůměrný výsledek.

8.10.1 Vyhodnocení Orientačního vstupního testu předškolních dětí

Předškolní kurz

	Žák 1	Žák 2	Žák 3	Žák 4	Žák 5	Žák 6
1. Úkol	1	5	3	1	1	2
2. Úkol	2	3	2	2	1	4
3. Úkol	1	3	2	1	2	4
4. Součet známek	4	11	7	4	4	10
5. Výsledek	N	P	N	N	N	P

	Žák 7	Žák 8	Žák 9	Žák 10	Žák 11	Žák 12
1. Úkol	2	4	3	1	3	2
2. Úkol	2	3	2	2	3	4
3. Úkol	1	2	2	1	2	4
4. Součet známek	5	9	7	4	8	10
5. Výsledek	N	P	P	N	P	P

Přípravná třída

	Žák 1	Žák 2	Žák 3	Žák 4	Žák 5	Žák 6	Žák 7
1. Úkol	4	1	1	1	2	3	1
2. Úkol	3	1	3	3	3	3	2
3. Úkol	2	1	2	2	2	2	1
4. Součet známek	9	3	6	6	7	8	4
5. Výsledek	P	N	N	N	N	P	N

	Žák 8	Žák 9	Žák 10	Žák 11	Žák 12	Žák 13
1. Úkol	4	1	3	2	2	3
2. Úkol	3	1	4	3	3	3
3. Úkol	2	1	4	2	2	2
4. Součet známek	9	3	11	7	7	8
5. Výsledek	P	N	P	P	P	P

Shrnutí

Orientační test psalo celkem 12 žáků z předškolního kurzu a 13 žáků z přípravné třídy.

Z počtu 12 žáků v předškolním kurzu absolvovalo test 6 žáků s nadprůměrným výsledkem a 6 žáků s průměrným výsledkem. Podprůměrný výsledek neměl nikdo.

Z počtu 13 žáků v přípravné třídě napsalo test 6 žáků s výsledkem nadprůměrným a 7 žáků s výsledkem průměrným. Ani zde se podprůměrný výsledek neobjevil.

Vyhodnocené skupiny vstupního testu se jeví jako výkonově srovnatelné.

8.10.2 Výsledky pozorování 11. 9. 2015 a 14. 9. 2015

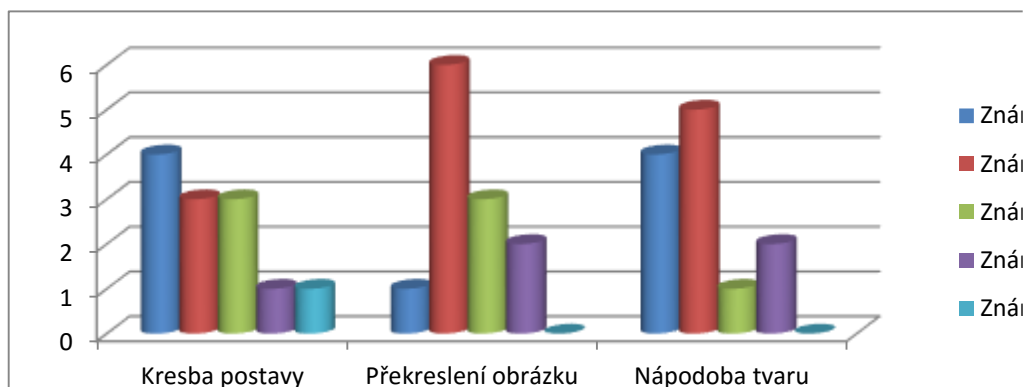
Výuka v přípravné třídě i v předškolním kurzu byla zahájena lehkou pohybovou rozcvičkou na poznávání barev a geometrických tvarů. Oběma skupinám nečinilo potíže při poznávání základních barev. Občasné chyby se objevily u rozlišování geometrických tvarů. Docházelo k záměně čtverce a obdélníku. Problém nastal s prostorovou orientací vlevo – vpravo, kdy děti měly ze své hromádky rozdělit na pravou stranu všechny žluté tvary a na levou stranu dát všechny modré tvary. Proto následovalo zopakování pomůcky pro pravou a levou stranu a zadaný úkol proběhl ještě jednou s malou obměnou. Všechny holčičky půjdou na pravou stranu koberce a kluci na levou stranu koberce. Nyní roztříd'te červené tvary na pravou stranu a zelené na levou stranu.

Následovala realizace Orientačního vstupního testu předškolních dětí.

Předškolní kurz

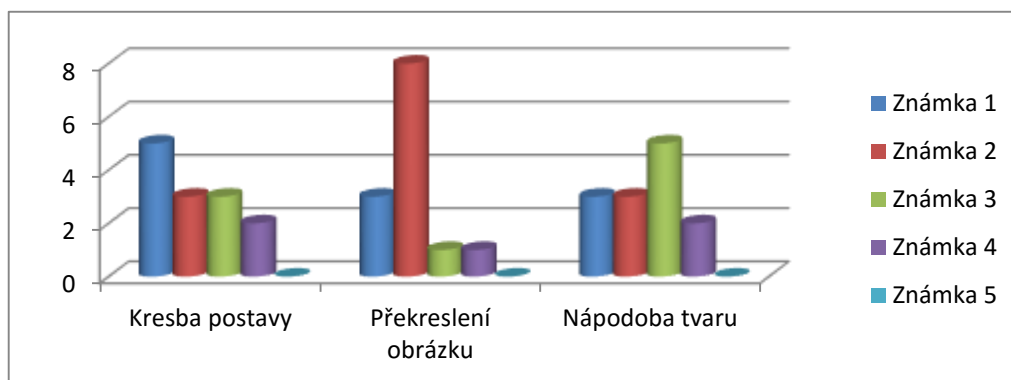
Zadávané úkoly v testu byly známkované od jedničky do pětky. Nejzdařilejší byla kresba postavy a nápodoba předkreslených tvarů. Mírné obtíže činil úkol přesného překreslení deseti puntíků ve tvaru hroznu.

Graf 1 Známkování Orientačního vstupního testu předškolních dětí – předškolní kurz

Přípravná třída

Kresba postavy a nápodoba předkreslených tvarů jeví průměrné výsledky. Mírné obtíže u přesného překreslování deseti teček.

Graf 2 Známkování Orientačního vstupního testu předškolních dětí – přípravná třída

V předškolním kurzu i v přípravné třídě se dále odehrála práce s pohádkou O pejskovi a kočičce, Jak pekli dort. Děti skládaly z rozstříhaných obrázků celek, forma puzzle. Nad složeným obrázkem jsme vedli konverzaci, co vidí na vzniklém obrázku, kdo tedy v pohádce vystupuje, jaké jsou na obrázku barvy. Pomocí obrázkové osnovy jsme skládali celou pohádku.

Zde se objevily značné problémy ve vyjadřování a v malé slovní zásobě. Řečový projev postrádal u většiny dětí plynulost, objevovalo se zadržávání. Stěžejní problém byla nesprávná výslovnost, zejména sykavky, k, b, d, m a n, ale také i r a ř. Dobře na tom děti byly ve skládání obrázku. Rozstřihání ilustrace bylo jednoduché, pouze na obdélníky. Při dostatečném množství času složily všechny děti potřebný obrázek bez větších obtíží.

V kruhu na koberci si každé dítě vybralo obrázek, na kterém identifikovalo potřebné slovo a poté ho mělo vytleskat na slabiky. Obvykle nebyl problém s identifikací obrázku, ale s vytleskáním slova.

Tempo práce bylo přiměřené až mírně pomalé. Mezi dětmi se neobjevilo žádné dítě, které by jevílo neopodstatněné známky nesoustředěnosti. Děti byly schopné při pomalejším tempu, trpělivosti a případné dopomoci plnit zadávané příkazy k práci.

8.11 Orientační test školní zralosti (Příloha č. 2)

Datum: Dne 15. 1. 2016 byl zadán dvěma skupinám dětí Orientační test školní zralosti (modifikace podle Jiráska).

- První skupinu tvořilo 13 dětí z přípravné třídy ze základní školy Dolní Kralovice.
- Ve druhé skupině bylo 12 dětí z předškolního kurzu ze základní školy Kosovy Hory.

Věk: 5 – 6 let

Délka testu: přibližně 15 – 20 minut

Organizace: V předškolním kurzu i v přípravné třídě tento test plnily děti frontální formou v kombinaci s individuálním přístupem. Zadávání testu, pokud se jedná o skupiny, se doporučuje rozdělovat do pěti až deseti členných skupin. Obě testované skupiny měly přes deset dětí. Proto v přípravné třídě byly děti rozděleny na šest a sedm dětí. V předškolním kurzu na šest a šest dětí. U zadávání testu jsem byla já, druhá skupinka dětí byla u jiné činnosti. V přípravné třídě vedlejší činnost vedla přímo paní učitelka z této třídy. V předškolním kurzu jsem měla na pomoc kolegyni z naší základní školy, která se postarala o děti, které právě nevyplňovaly test. U obou skupin při vyplňování panovala přátelská a klidná atmosféra.

Charakteristika testu: Test je složen ze tří částí – úkolů. První zadání vyžaduje od dětí nakreslit postavu mužského pohlaví. Ve druhém úkolu se snaží napodobit přepis zadaného psacího písma. A poslední krok testu je co nejpresnější překreslení znázorněných bodů. Všechny tři úkoly tohoto testu zjišťují vyspělost jemné motoriky a vizuálně motorickou schopnost koordinace.

Ve výkladu věkových zvláštností v kresbách dětí se vychází z koncepce kresebního vývoje, podle které je úzký vztah mezi globalizací ve výtvarném projevu a integrací v psychické činnosti.

Úlohy "napodobení psacího písma" a "obkreslení skupiny deseti teček" reprezentují v testu úkol v pravém slova smyslu. Dítě v nich musí vyvinout úsilí, přimět se vůlí ke splnění instrukce. V dokonalosti napodobení předlohy, (písma a seskupení teček), se projeví schopnost vizuálně - motorické koordinace a analyticko-syntetického myšlení. Jednotlivé úkoly se svými nároky vzájemně doplňují a dohromady postihují komplex schopností a vlastností, které tvoří základ předpokladů pro úspěšné započetí školní docházky.

Postup při zadávání testu: Podle uvedené předlohy dáme dětem nakreslit člověka, psací písmo a skupinu bodů. Nic dále nevysvětlujeme, zejména nepomáháme, neupozorňujeme na chyby a nedostatky. Např. „Chybí ti tam nos“ nebo „Těch puntíků máš nějak málo“. Pouze je dovoleno pobídnout, když dítě váhá nebo se stydí.

Lze ho povzbudit vhodnou motivační větou, např. „Vidíš, jak jsi hezky začal. Tak kresli dál!“. Pokud je dětí v místnosti více, je nutno dohlédnout, aby si vzájemně nenahlížely do práce.

Výkony v testu posuzujeme stupnicí 1 - 5 (1 = nejlepší výkon), podle těchto kritérií:

1. Úkol – kresba mužské postavy

1 = Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (případně pod čepicí nebo pod kloboukem) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou, nohy jsou dole zahnuté. Vyjádření mužského oblečení. Nutným požadavkem je syntetický způsob zobrazení.

2 = Splnění těchto požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části, (krk, vlasy, jeden prst ruky, ne však část obličeje), mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.

3 = Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy jsou kresleny dvojčarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.

4 = Primitivní kresba s trupem. Končetiny, (stačí jen jeden pár), jsou vyjádřeny jednou čarou.

5 = Chybí jasně zobrazený trup, ("hlavonožec" nebo "překonávání hlavonožce"), nebo oba páry končetin.

2. Úkol - Napodobení psacího písma

1 = Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Písmena nejsou dvakrát větší než v předloze. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena. Nesmí chybět diakritická znaménka nad písmeny. Opsaná věta se od vodorovné linie neodchyluje.

2 = Ještě čitelné napodobení napsané věty. Na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.

3 = Je patrné členění alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň 4 písmena předlohy.

4 = S předlohou jsou si podobná alespoň 2 písmena. Celek ještě tvoří řádku "písmena".

5 = Čmárání.

3. Úkol - Překreslování skupiny bodů

1 = Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádky nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.

2 = Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze prominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci.

3 = Celek se svým obrysem podobá předloze. Výškou a šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být 10, ale nesmí jich být více než 20 a méně než 7. Toleruje se jakékoli pootočení.

4 = Obrazec se svým obrysem již nepodobá předloze, skládá se ale ještě z teček navíc. Na jejich počtu a na velikosti obrazce nezáleží. Jiné tvary (čáry) nejsou přípustné.

5 = Čmárání.

Hodnocení dosažených bodů: Celkový výsledek v testu tvoří součet známek v jednotlivých úlohách. Tedy hodnoty od 3 (3 jedničky), do 15 (3 pětky).

Celkový výsledek:

3 až 6 představuje nadprůměr a zároveň vysokou pravděpodobnost úspěchu ve škole;

7 až 11 je výsledek průměrný;

12 až 15 je výsledek podprůměrný, v tomto případě je nutné test po třech měsících zopakovat. Pokud zůstává výsledek podprůměrný, je třeba doporučit speciální vyšetření.

N = nadprůměr. Značí dobré předpoklady pro vstup do školy.

P = průměr. Průměrný výsledek.

POD = podprůměr. Podprůměrný výsledek.

8.11.1 Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti

Předškolní kurz

	Žák 1	Žák 2	Žák 3	Žák 4	Žák 5	Žák 6
1. Úkol	1	4	3	1	1	2
2. Úkol	1	2	2	1	2	3
3. Úkol	1	2	2	1	1	3
4. Součet známek	3	8	7	3	4	8
5. Výsledek	N	P	P	N	N	P

	Žák 7	Žák 8	Žák 9	Žák 10	Žák 11	Žák 12
1. Úkol	3	4	3	2	1	2
2. Úkol	2	3	1	1	2	3
3. Úkol	3	2	2	1	4	3
4. Součet známek	8	9	6	4	7	8
5. Výsledek	P	P	N	N	P	P

Přípravná třída

	Žák 1	Žák 2	Žák 3	Žák 4	Žák 5	Žák 6	Žák 7
1. Úkol	4	1	1	1	2	3	1
2. Úkol	2	1	2	2	1	2	1
3. Úkol	2	1	3	1	2	3	2
4. Součet známek	8	3	6	4	5	8	4
5. Výsledek	P	N	N	N	N	P	N

	Žák 8	Žák 9	Žák 10	Žák 11	Žák 12	Žák 13
1. Úkol	4	3	2	1	2	3
2. Úkol	3	4	2	2	2	2
3. Úkol	4	4	3	1	3	3
4. Součet známek	11	11	7	4	7	8
5. Výsledek	P	P	P	N	P	P

Shrnutí

Orientační test psalo celkem 12 žáků z předškolního kurzu a 13 žáků z přípravné třídy.

Z počtu 12 žáků v předškolním kurzu absolvovalo test 5 žáků s nadprůměrným výsledkem a 7 žáků s průměrným výsledkem. Podprůměrný výsledek nebyl žádný.

Z počtu 13 žáků v přípravné třídě napsalo test 6 žáků s výsledkem nadprůměrným a 7 žáků s výsledkem průměrným. Ani zde se podprůměrný výsledek neobjevil.

8.11.2 Výsledky pozorování 15. 1. 2016

V přípravné třídě i v předškolním kurzu bylo zopakováno zahájení výuky lehkou pohybovou rozcvičkou na poznávání barev a geometrických tvarů. Oběma skupinám nečinilo potíže při poznávání základních barev. Dříve objevované chyby u rozlišování geometrických tvarů vymizely téměř na sto procent. U prostorové orientace vlevo – vpravo, došlo ke zlepšení, ale stále se potíže objevovaly.

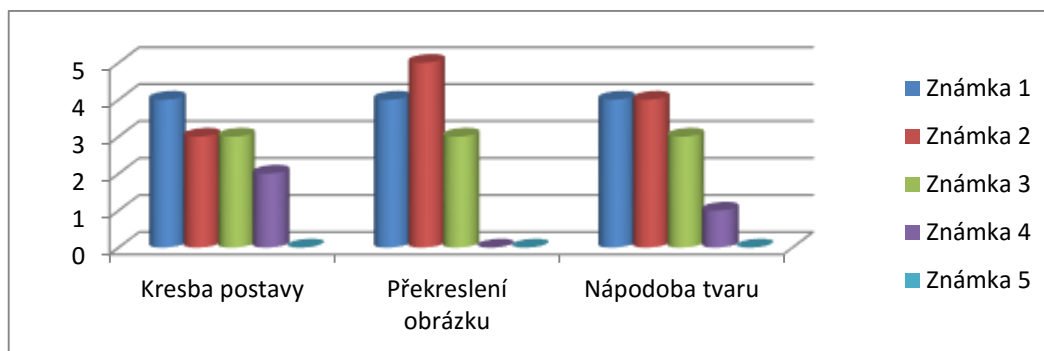
Orientačního test školní zralosti.

Předškolní kurz

Zadávané úkoly v testu byly známkovány opět od jedničky do pětky. Oproti minulému testu, kdy děti měly znázorňovat ženskou postavu, se mužská postava zdála pro děti složitější. Výsledky ale ukázaly mírný pokrok. Nikdo z dětí nedosáhl na nejnižší úroveň známky, tedy pětky. K výraznější změně došlo v úkolu nápodoby. Oproti minulému testu, kde děti měly pouze tvary – vlnku, zuby, spirálu a smyčky, nahradila tuto část tentokrát věta vytvořená z psacího písma - Iva pije čaj.

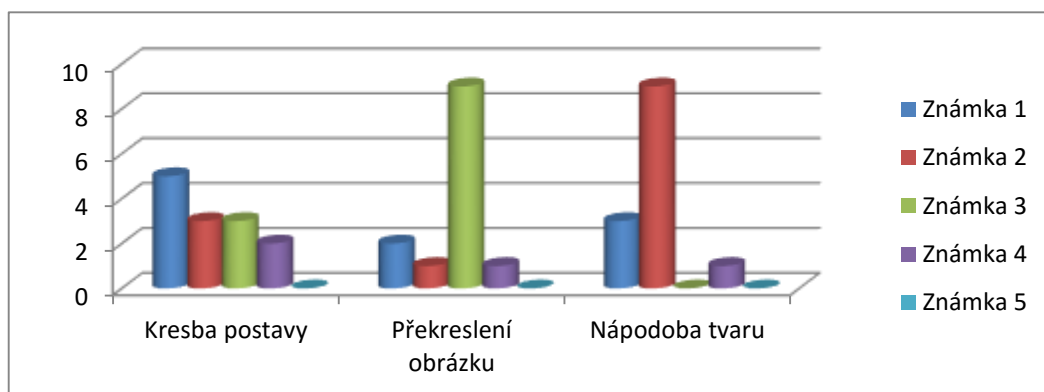
Úkol byl poměrně složitější, přesto patrně došlo k pozitivnímu vývoji. Vnímání se zdokonalilo. Kladný vývoj přinesla i úloha s deseti puntíky, které měly být zobrazeny v co nejpřesnější podobě dle předlohy.

Graf 3 Známkování Orientačního testu školní zralosti – předškolní kurz

Přípravná třída

Kresba mužské postavy v přípravné třídě zachovala svoje výsledky z minulého šetření. Přepsání věty psacím písmem neslo oproti minulému testu pro děti mírné zhoršení, stejně jako v předškolním kurzu. Úkol byl náročnější než napodobované tvary vlnky, spirály, zuby a smyčky. K jasnému zkvalitnění dovednosti došlo při překreslování skupiny deseti teček.

Graf 4 Známkování Orientačního testu školní zralosti – přípravná třída

V předškolním kurzu i v přípravné třídě jsme opětovně navázali na pohádku O pejskovi a kočičce, Jak pekli dort. Děti skládaly z rozstříhaných obrázků celek, forma puzzle. Tentokrát v těžší formě. Obrázek byl jiný a rozstříhaný na různě hranaté tvary. Minulé zadání mělo pouze obdélníky. Nad složeným obrázkem jsme dále vedli diskuzi, co vidí na vzniklém obrázku, jaké jsou tam barvy, co pejsek a kočička dělá a bez obrázkové osnovy jsme dávali dohromady celou pohádku.

Řečový projev dosáhl zvýšení kvality. Zdokonalila se plynulost, slovní zásoba, mluvní pohotovost, zadržávání se objevilo jen zřídka. Některé děti již dokázaly bez problémů pojmenovat i doplňkové barvy. Nedokonalá zůstala stále výslovnost. U některých dětí došlo k mírnému zlepšení. V přípravné třídě na tom byly děti o trochu lépe.

Výhodu měly v docházce logopeda přímo do třídy. Tudíž se odborná péče dostávala opravdu všem dětem.

Tempo práce bylo daleko rychlejší. Děti reagovaly na různé pokyny pružněji, a to se odrazilo i na vyšetření času, ve kterém jsme si zapívali některé známé písničky. Dále jsme pracovali v kruhu na koberci, kdy po identifikaci obrázku mělo dojít k vytleskání daného slova na slabiky. U obou skupin došlo k poměrně výraznému zlepšení a byla vidět jasná předchozí zkušenost s touto činností.

Shrnutí

Při srovnání předškolního kurzu a přípravné třídy, výsledky ukázaly srovnatelné výkony dětí. Obě skupiny jsou tvořeny předškolními dětmi ve věku pěti až šesti let. V žádné skupině se nesetkáváme se sociálně znevýhodněnými dětmi. Skupiny mají skladbu především dětí s odkladem školní docházky nebo šikovných předškolních dětí, které se do první třídy základní školy teprve chystají. To, že předškolní kurz má oproti přípravné třídě značně jinou časovou kapacitu, se však ve výsledcích neprokázalo jako příliš podstatné. Děti z předškolních kurzů ukázaly podobné kvality jejich dovedností a schopností jako děti z přípravné třídy.

Výsledky by byly zcela jistě jiné, pokud by přípravná třída měla jiné složení skupiny. Objevily by se v ní děti ze sociálně znevýhodněného prostředí nebo s jinými zvláštními znevýhodněními nebo specifickými poruchami. Z oslovených přípravných tříd jsem si však ke spolupráci vybrala záměrně třídu s podobným výzkumným vzorkem. Chtěla jsem tímto poukázat na změnu a vývoj přípravných tříd a zároveň tímto podpořit předškolní kurzy a mateřské školy. Projekt přípravných tříd byl zřízený kvůli jiným potřebám – aby pomohl zejména dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí se začlenit do běžné vrstvy populace a usnadnil vstup do školy dětem i pedagogům. V průběhu let došlo samozřejmě k vývoji těchto tříd. V mnoha školách se přípravné třídy staly trendem výuky.

Ředitelé mohli tento projekt nabízet jako něco navíc. Působilo to tedy jako dobrá prezentace školy. Krok, který nabízel zákonným zástupcům něco dalšího, mohl ovlivnit rozhodnutí, kam jejich dítě půjde do první třídy.

Pokud základní škola pro přípravnou třídu naplní potřebnou kapacitu, má pro ni prostory, personální obsazení a pomůže tím mateřské škole, je výborné tuto třídu zřídit. Předškolní děti dostanou díky ní individuálnější přístup v mnoha směrech a posune je to v jejich vývoji. Dostaneme – li se však do situace, že škola chce otevřít přípravnou třídu spíše pro prestiž, aby byla tzv. „IN“ a šla s dobou, není dle mého názoru otevření přípravné třídy nutné. Dnešní mateřské školy pracují s dětmi na velmi dobré úrovni a děti na vstup do školy připravují ve většině případů dostatečně.

Pakliže funguje spolupráce mateřské školy a základní školy, vznikají vhodné předpoklady pro dobrou adaptaci dětí při vstupu do první třídy a není se čeho obávat.

8.12 Kazuistika

Vojta (5 let) je milý chlapec, jedináček. Tatínek je vyučený automechanik, maminka je v současnosti nezaměstnaná. Na první pohled se Vojta jeví, že by se srdcerivně vrhnul do každé aktivity. Z prvního dojmu nejsou známy žádné negativní reakce na nezdárnou činnost. Uvádí se dobrým potenciálem budoucího školáka.

Při druhé hodině předškolního kurzu se stane neočekávaná situace. Vojta roztrhne pracovní list a vybíhá ze třídy, schovat se do šatny. Nikoho k sobě nechce pustit. Vše se s klidem a rozvahou snažíme vyřešit. Vojta však stále drží dveře do šatny, o které je opřený. Pokouším se mu vysvětlit, že tímto přístupem nic nevyřešíme, jeho hysterie se stupňuje. Mírně zvyšuji hlas a sděluji, že mě musí okamžitě pustit dovnitř, že o něho mám strach. Pouští dveře a vybíhá do rohu šatny. Jakoby se něčeho bál. Při jeho vysoké míře intenzity hysterie se vracím ke klidnému tónu hlasu a snažím se navázat kontakt a uklidnit ho. To se nakonec podaří a společně se vracíme do třídy. V průběhu předškolních kurzů se to stalo několikrát. Díky čtenějším setkáním jsem však poznala, že Vojta má velmi nervózní maminku, která při sebemenší hlouposti hned křičí a chová se nepřiměřeně dané situaci.

Nabyla jsem tedy dojmu, že u neznámé osoby, měl strach, že zareaguji neadekvátním způsobem, stejně jako jeho máma. Věděla jsem, že je nutné navázat velmi rychle spolupráci s maminkou a urgentně ji vysvětlit, co způsobuje svým chováním. Vše se vysvětlilo, maminka se začala občas zúčastňovat i předškolních kurzů, aby se přesvědčila, jak její syn perfektně pracuje a není třeba se zlobit nad jeho nezdarem, protože chybami se člověk učí. Kdyby mi Vojta přišel k zápisu do první třídy s maminkou a předvedl by mi scénu jako při prvním našem setkání, asi bych se na něho dívala jinak. Pravděpodobně bych navrhla odklad nebo dodatečný zápis na jiný termín. Díky našemu celoročnímu setkávání se vybudoval dobrý vztah, zápis do první třídy proběhl výborně a skvěle se mi navázala i spolupráce v první třídě, kde jsme museli ještě na mnoha věcech zapracovat.

Druhou třídu jsme však v letošním roce zahájili bez sebemenších problémů. Vojta Patří k nejlepší žákům ve třídě a já jsem ráda, že ho učím a že jsme překonali mnoho problémů.

Vaneska (5 let). Holčička pocházející ze smíšeného manželství. Maminka je romka, tatínek romského původu není. Ona sama je snědé pleti s černými vlasy. Od čtyř let navštěvuje mateřskou školu. Často však bývá dlouho nemocná. Ve školce díky své neprůbojné povaze a hojné nemocnosti, nemá příliš mnoho kamarádů. Objevují se logopedické problémy v řeči.

Ty se samozřejmě podepisují na komunikaci a jejím sebevědomí s ostatními. Raději se straní. Při skupinové práci na předškolním kurzu je ráda, pokud je rozřazena k ostatním dětem a může s nimi navázat vztah. Předškolní kurz tvoří menší samostatnou a oddělenou skupinu, ve které se díky kapacitnímu počtu může pracovat i jinými formami práce. Pomáhá jí to výrazně v navázání kontaktu s dalšími dětmi. Vaneska se stala jistější a sebevědomější. Vzájemně s mateřskou školou bylo rodičům navrženo logopedické vyšetření a následná logopedická péče. K zápisu do první třídy přišla jako vyrovnaná, klidná a sebejistá dívka.

9 Závěr

Od roku 1993, kdy přípravné třídy vznikly, se jejich vývoj změnil a jejich smysl začal být chápán zcela jinak. Dle mého názoru podpořeného provedeným výzkumem jsou přípravné třídy svébytný projekt. Nicméně při zvažování realizace přípravných tříd se musí vždy zvážit všechny potřebné aspekty. Vzhledem k novele školského zákona k 1. 9. 2015, odkdy mohou přípravnou třídu navštěvovat všechny děti, dostaly tyto třídy jiný rozměr a změnil se hlavní důvod toho, kvůli čemu tyto třídy byly původně otvírány. Z mnou realizovaného výzkumu je zřejmé, že je třeba přihlížet zejména k velikosti sídla a také k faktu, jakým způsobem funguje mateřská škola a jaká je případně spolupráce mateřské a základní školy.

Přípravné třídy byly zpočátku prioritně otevřeny pro sociálně znevýhodněné děti, zejména romské národnosti, aby vyrovnaly sociální požadavky naší společnosti a usnadnily dětem i učitelům vstup do procesu základního vzdělávání. To vše by bylo v pořádku, dokud se nezačalo diskutovat o pojmu sociální znevýhodnění. Docházelo k různým výkladům a vysvětlením. Tím i ve své podstatě k obcházení zákona na mnohých školách do změny legislativy v roce 2015, která byla konkrétně schválena 13. února 2015. Výklad pojmu sociální znevýhodnění je opravdu v mnoha publikacích a internetových zdrojích podáváno různě. Myslím, že by tomuto tématu mohla být věnovaná širší pozornost, která by mohla přispět k detailnějšímu prozkoumání této problematiky. V souvislosti s přípravnými třídami tento termín není již tak v hojné míře spojován. Nicméně změna legislativy, podle mého výzkumu, vedla k výrazné změně situace. Díky novele školského zákona se mohly od září roku 2015 otevřít tři nové přípravné třídy ve Středočeském kraji.

Odpovědí na otázku realizovaného výzkumu, zda se přípravné třídy rozvíjejí podle potřeb vzdělávacího systému a splňují tedy i očekávání veřejnosti, je zcela jistě ano. Od dob svého vzniku přípravné třídy urazily neskutečný kus cesty. Díky praxi a zkušenostem z realizace těchto tříd se ukázaly další možnosti, jak tyto třídy využít. Mohou být prospěšné i jiným dětem, než ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Každé dítě je originál a má jiné potřeby. Sociálně znevýhodněné může být i jakékoli jiné dítě a nemusí být nutně ze sociálně znevýhodněného prostředí. Což si myslím je skutečnost, kterou ukázal čas a odborná praxe. Tím, že přípravné třídy vznikaly i přesto, že nesplňovaly podmínku stanovenou zákonem, muselo dojít dříve nebo později ke změně jejich koncepce. Vhodnou úpravou legislativy došlo k vývoji přípravných tříd. Jednak se rozvázaly ruce ředitelům, kteří tyto třídy chtěli z nějakého důvodu otevřít a usnadnila se i práce pedagogicko – psychologickým poradnám. PPP nemusí v současnosti psát do zprávy na žádost rodičů, že je jejich dítě ze sociálně znevýhodněného prostředí. Mohou přípravnou třídu jen doporučit a otevřít tak dveře dobré věci. Dát šanci dětem, kterým tato třída prospěje.

Výzkum této práce je zaměřený i na srovnání přípravné třídy a předškolního kurzu. Jak jsem již psala výše, chtěla jsem tím poukázat na obrovskou důležitost spolupráce mateřské školy se školou základní. Pokud o přípravné třídě uvažuje malá obec nebo město, kde není možno naplnit kapacitu třídy, není nutno si zoufat. Mateřské školy obvykle plní velmi dobře požadavky vzdělávacího systému a na vstup do první třídy děti připravují dostatečně. Rozhodně by ale spolupráce se základní školou neměla chybět. Zejména právě v obcích nebo menších městech. I předškolním kurzem se mohou děti dostat do prostředí základní školy, poznají tak nové učitele, seznámí se s prostředím školy a usnadní jim vstup do školních let. Orientační test školní zralosti prokázal, že děti z přípravné třídy i předškolního kurzu mají porovnatelně zvládnuté dovednosti. Tím se potvrdila domněnka, že předškolní kurz může fungovat na podobné úrovni jako přípravná třída.

Takže jestli otevírat přípravné třídy? Určitě ano, ale ne za každou cenu a ne jenom za účelem dobré prezentace školy. Dětem přípravná třída zcela jistě prospívá, dosahují v nich výborných výsledků. Pak jsou spokojené nejen ony, ale i rodiče a pedagogové. Přípravná třída usnadňuje dětem vstup do první třídy základní školy. Podporuje a rozvíjí všechny potřebné dovednosti nutné již k zápisu povinné školní docházky. Předškolní kurz však nabízí podobnou možnost, i když ho není možné realizovat v tak velkém časovém rozsahu jako přípravnou třídu.

Po spolupráci s přípravnou třídou v Dolních Kralovicích a opakovaným realizováním předškolního kurzu mohu říci, že přípravná třída i předškolní kurz tvoří opravdový můstek mezi mateřskou a základní školou a tvoří neodmyslitelnou součást dnešního vzdělávacího systému.

10 Seznam použitých informačních zdrojů

ANDERSON, Jean. *Dobry start do školy: jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-66-6.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.

EBBERT, Birgit. *100 věcí, které by měl znát každý předškolák*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011, 138 s. ISBN 978-80-251-3545-7.

FRANCLOVÁ, Marta. *Zahájení školní docházky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 169 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4463-6.

FUCHS, Eduard (ed.), Hana LIŠKOVÁ (ed.) a Eva ZELENDOVÁ (ed.). *Rozvoj předmatematických představ dětí předškolního věku: metodický průvodce*. Praha: Jednota českých matematiků a fyziků, 2015. ISBN 978-80-7015-566-0.

HEYDEBRAND, Caroline von. *O duševní podstatě dítěte*. 1. vyd. Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-85791-00-5.

[Http://www.jak-spravne-psat.cz/navyky-a-zasady-pro-spravne-psani/](http://www.jak-spravne-psat.cz/navyky-a-zasady-pro-spravne-psani/) [online]. [cit. 2015-12-09].

[Http://tn.nova.cz/clanek/pripravne-tridy-pomohou-srovnat-handicap-nove-zadarmo-a-vsem.html](http://tn.nova.cz/clanek/pripravne-tridy-pomohou-srovnat-handicap-nove-zadarmo-a-vsem.html) [online]. [cit. 2015-12-15].

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_\(v%C3%BDzkum\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Interview_(v%C3%BDzkum)). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-02-16].

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pozorov%C3%A1n%C3%AD>. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-02-16].

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kazuistika>. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-13].

KELLER, Gustav a Brigitte THEWALT. *Jdeme do školy: jak mohu pomoci našemu školákovi : praktická pomoc při učení a cvičení v prvních školních letech*. 1. vyd. Praha: Nový život, 1994, 91 s. ISBN 80-900166-9-3.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 158 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-359-8.

KUNZE, Petra a Catharina SALAMANDER. *Malé děti potřebují rituály*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3405-4.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 196 s. ISBN 978-80-247-4856-6.

LIEVEGOED, B. *Vývojové fáze dítěte*. 1. vyd. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-7-7.

LISÁ, Lidka a Marie KŇOURKOVÁ. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, 274 s. Život a zdraví (Avicenum).

MŠMT: Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) č. 561/2004 Sb.

NOVOTNÁ, Marie a Marta KREMLIČKOVÁ. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele: (setkání speciálněpedagogická, sociálněpedagogická a pedagogickodiagnostická)*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1997, 115 s. ISBN 80-85937-60-3.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

Přehled nejdůležitějších změn vyplývajících z novely školského zákona a některých dalších zákonů vyhlášené pod č. 82/2015 Sb., zpracovala sekce legislativy a práva MŠMT, rozesláno dne 14.05.2015

SVOBODA, Mojmir, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 148 s. ISBN 80-7178-916-x.

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila. *Vývojová psychologie pro studenty učitelství*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 1998, 106 s. ISBN 80-7044-207-7.

UŽDIL, Jaromír. *Výtvarná výchova v předškolním věku: učebnice pro obor 76-40-6*. 3. vyd. Praha: SPN, 1983. Učebnice pro střední školy.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7372-213-5.

VERECKÁ, Naděžda. *Jak pomáhat dětem při vstupu do školy: Je vaše dítě zralé pro školu? A vy?*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, 160 s. ISBN 80-7106-474-2.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 140 s. ISBN 978-80-262-0790-0.

11 Seznam příloh

Příloha 1 – Ukázka vypracovaného vstupního testu předškolních dětí

Příloha 2 – Ukázka vypracovaného Orientačního testu školní zralosti

Příloha 3 – Školní vzdělávací program pro přípravnou třídu v Kosově Hoře

12 Seznam grafů

Graf 1 – Známkování Orientačního vstupního testu předškolních dětí – předškolní kurz

Graf 2 - Známkování Orientačního vstupního testu předškolních dětí – přípravná třída

Graf 3 - Známkování Orientačního testu školní zralosti – předškolní kurz

Graf 4 - Známkování Orientačního testu školní zralosti – přípravná třída